

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Західноукраїнський національний університет
Факультет фінансів та обліку
Кафедра фінансових технологій та банківського бізнесу

ЖУРАВЕЛЬ Роман Володимирович

**Особливості оцінювання та забезпечення
фінансової стійкості підприємства в умовах
воєнного стану / Features of assessing and
ensuring the financial stability of an enterprise
under martial law conditions**

спеціальність: 072 - Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок
освітньо-професійна програма - Фінансовий менеджмент

Кваліфікаційна робота

Виконав студент групи ФМм-21
Р. В. Журавель

Науковий керівник:
д.е.н., професор, Н. Я. Спасів

Кваліфікаційну роботу допущено
до захисту:

" ____ " _____ 20__ р.

Завідувач кафедри

_____ **О. В. Кнейслер**

ТЕРНОПІЛЬ - 2025

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ОЦІНКИ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВ.....	7
1.1. Сутність та основні завдання оцінки фінансової стійкості підприємства.....	7
1.2. Методичні аспекти здійснення оцінки фінансової стійкості підприємства.....	16
Висновок до розділу 1.....	21
РОЗДІЛ 2. ОЦІНКА ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....	23
2.1. Оцінювання фінансово-господарської діяльності підприємства.....	23
2.2. Аналіз показників ліквідності, платоспроможності та прибутковості підприємства	30
Висновки до розділу 2.....	37
РОЗДІЛ 3. СТРАТЕГІЧНІ ВЕКТОРИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОЦІНЮВАННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ВІЙНИ.....	38
Висновки до розділу 3.....	38
ВИСНОВКИ	49
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	51

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Сучасні умови функціонування українських підприємств характеризуються безпрецедентним рівнем нестабільності, спричиненої повномасштабною військовою агресією російської федерації проти України. Війна стала чинником глибоких трансформацій економічного середовища, порушила логістичні ланцюги, зменшила платоспроможний попит, обмежила доступ до капіталу та спричинила зростання витрат, що негативно впливає на фінансові результати діяльності суб'єктів господарювання. В таких умовах питання оцінювання та забезпечення фінансової стійкості підприємств набувають особливої актуальності, оскільки саме здатність підприємства протистояти зовнішнім шокам, підтримувати ліквідність і забезпечувати стабільність грошових потоків визначає його життєздатність та перспективи розвитку.

Фінансова стійкість розглядається як комплексний показник, що відображає збалансованість фінансових ресурсів, структури капіталу, рівня платоспроможності та здатності підприємства забезпечувати безперервність діяльності. В умовах воєнного стану традиційні підходи до оцінювання фінансової стійкості потребують переосмислення, доповнення та адаптації з урахуванням таких факторів, як нестабільність грошового обігу, ризики втрати активів, мобілізаційні виклики, релокація виробництва, зростання частки непередбачуваних витрат. Здатність підприємства зберегти фінансову рівновагу стає не лише економічною, але й стратегічною умовою його виживання.

Актуальність обраної нами теми посилюється також необхідністю формування підходів до оцінювання та зміцнення фінансової стійкості підприємств у кризових умовах, що сприяє підвищенню їх

конкурентоспроможності, адаптивності та здатності до відновлення після завершення воєнних дій.

Проблеми вдосконалення системи оцінки фінансової стійкості підприємств та вибору стратегії їхнього розвитку в умовах війни досліджувалися низкою вітчизняних і зарубіжних учених: І. Ансов, Т.В. Сак, Н.П. Шепелюк О.С. Віханський, О.П. Гладов, В.М. Хринєва, М.Е. Портер, О.І. Пушкар, Т.М. Ковальчук, А.І. Вергун А. Стрікленд, А.А. Томпсон, І.В. Заїчко, І.С. Бондарук Т. Ткаченко, Б. Мізюк, В. Мартиненко, А. Мазаракі, Л. Мельник, Ю. Дерев'янку, В. Пономаренко та багато інших.

Водночас у науковій літературі потребує уточнення методичний підхід до визначення чинників забезпечення фінансової стійкості, а також необхідне розроблення рекомендацій щодо зміцнення фінансово-економічної безпеки підприємств у сучасних реаліях.

Мета і завдання роботи. Метою роботи є дослідження особливостей оцінювання та забезпечення фінансової стійкості підприємства в умовах війни та розроблення практичних рекомендацій щодо її підвищення.

Для досягнення поставленої мети у роботі визначено такі **завдання**:

- узагальнити теоретичні підходи до трактування сутності фінансової стійкості підприємства;
- визначити фактори, що впливають на фінансову стійкість підприємств в умовах війни;
- проаналізувати методи оцінювання фінансової стійкості та адаптувати їх до умов воєнного стану;
- провести діагностику фінансової стійкості підприємства в умовах воєнного стану;
- оцінити зміни у фінансовому стані підприємства під впливом воєнних чинників;
- розробити рекомендації щодо зміцнення фінансової стійкості підприємства в умовах невизначеності та ризиків війни.

Об'єктом дослідження є фінансова стійкість підприємства в умовах

нестабільного зовнішнього середовища.

Предметом дослідження виступають теоретичні, методичні та прикладні аспекти оцінювання та забезпечення фінансової стійкості підприємства в умовах війни.

У процесі дослідження використано такі **методи**: аналіз і синтез, порівняльний аналіз, економіко-статистичні методи, методи фінансового аналізу, коефіцієнтний підхід, інтегральне оцінювання, SWOT-аналіз та елементи ризик-менеджменту.

Наукова новизна роботи полягає у вдосконаленні підходів до оцінювання фінансової стійкості підприємства з урахуванням впливу воєнних ризиків, а також у пропозиції адаптивної моделі забезпечення стійкого функціонування підприємства в умовах воєнної нестабільності.

Практичне значення дослідження полягає у можливості використання отриманих результатів підприємствами для покращення системи управління фінансовими ресурсами, мінімізації ризиків та підвищення рівня фінансової стійкості.

Апробація результатів роботи. Основні положення і результати дослідження обговорювалися і були опубліковані в збірниках тез кафедри фінансових технологій та банківського бізнесу в 2025 році.

Структура роботи. Випускна кваліфікаційна робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел із 50 найменувань. У роботі 9 таблиць та 6 рисунків.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ОЦІНКИ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

1.1. Сутність та основні завдання оцінки фінансової стійкості підприємства

Визначення фінансової стійкості базується на різних підходах науковців щодо розуміння її сутності. Так, Приймак І.І. вважає, що «фінансова стійкість суб'єкта господарювання - це його спроможність функціонувати протягом тривалого періоду, одержувати достатній для відтворення потенціалу, виплати дивідендів і стабільного розвитку прибутком, забезпечуючи при цьому економічно обгрунтоване співвідношення джерел фінансування та активів і збалансоване надходження й виплату грошових коштів, попри вплив внутрішніх і зовнішніх факторів» [6].

Лагода Є.Ю. вважає, що «фінансова стійкість - визначене оптимальне співвідношення фінансових ресурсів підприємства та шляхи їх використання, в рамках яких підприємство здатне нівелювати негативний вплив факторів зовнішнього та внутрішнього середовища за рахунок збалансованої системи важелів» [7].

Єлецьких С.Я. переконий, що «фінансова стійкість - комплексна характеристика здатності підприємства повертатися до стану фінансової рівноваги за рахунок досягнення збалансованості показників фінансового стану на всіх дієздатних стадіях життєвого циклу підприємства; така збалансованість забезпечується пропорційністю кругообігу капіталу на всіх стадіях його руху, пропорційністю складу та структури активів і капіталу підприємства,

коливаннями показників фінансової стійкості, платоспроможності, ліквідності, рентабельності в межах інтервалів припустимих значень залежно від стадії життєвого циклу підприємства» [8].

Масленніков Є.І. переконаний, що «фінансова стійкість промислового підприємства - системний процес діяльності підприємства, який відображається у здатності погасити свої зобов'язання у встановлені терміни та забезпечити зростання дисконтованого сукупного доходу і фінансову рівновагу» [9].

Нагорна І.В. переконана, що «фінансова стійкість - характеризує фінансово-економічний стан підприємства через сукупність взаємообумовлених й взаємопов'язаних показників, значення яких залежить від рентабельності продажу, оборотності капіталу, фінансової активності, норм розподілу прибутків на інвестиційні та інші потреби, балансу власного та позикового капіталу, ефективності використання різних ресурсів та впливу інших соціально-економічних чинників за умов невизначеного середовища та допустимого рівня ризиків» [10].

Лазоренко В.В. вказує, що «фінансова стійкість підприємств сфери послуг - це узагальнене поняття фінансового стану підприємства, яке відображає здатність підприємства до самокупності в проведенні фінансової діяльності, уникнення банкрутства, збереження незалежного фінансового стану, що відображає рівновагу активів та пасивів в балансі та вказує на безпечну діяльність інвесторів» [11].

Аналіз дефініцій Приймака І.І., Лагоди Є.Ю., Єлецьких С.Я., Масленнікова Є.І., Нагорної І.В., Лазоренка В.В. дозволяє сформулювати такі наукові підходи.

1. Економіко-результуючий підхід. Фінансова стійкість розглядається через здатність підприємства тривалий час отримувати достатній прибуток, забезпечувати відтворення потенціалу, виплачувати дивіденди та стабільно розвиватися. Головний акцент - результати діяльності та здатність підприємства генерувати прибуток у довгостроковому періоді.

2. Ресурсно-структурний підхід. Фінансова стійкість визначається як оптимальне співвідношення фінансових ресурсів та напрямів їх використання,

що дозволяє підприємству нейтралізувати зовнішні та внутрішні загрози. Основа підходу в тому, що фінансова стійкість досягається за оптимальної структури фінансових ресурсів та пошуку раціональних механізмів їх ефективного використання.

3. Балансовий підхід. Провідним є поняття фінансової рівноваги, яка забезпечується збалансованістю:

- складу та структури активів і капіталу,
- кругообігу капіталу,
- показників стійкості, ліквідності, платоспроможності, рентабельності.

Основа підходу в тому, що фінансова стійкість - це здатність зберігати рівновагу фінансових потоків і показників на всіх стадіях життєвого циклу підприємницьких структур.

4. Процесно-функціональний підхід. Фінансова стійкість розглядається як системний процес, що відображає здатність підприємства:

- погашати зобов'язання у визначені терміни,
- забезпечувати зростання дисконтованого доходу,
- підтримувати фінансову рівновагу.

Основа підходу в тому, що фінансова стійкість - це системний процес управління зобов'язаннями та доходами підприємницьких структур.

5. Комплексно-аналітичний підхід. Фінансова стійкість визначається через систему взаємопов'язаних показників, що відображають:

- рентабельність продажу,
- оборотність капіталу,
- структуру джерел фінансування,
- ефективність ресурсів,
- рівень і ймовірності настання ризиків і невизначеності.

Основа підходу в тому, що фінансова стійкість - це комплексна характеристика фінансово-економічного стану.

6. Безпеково-стабілізаційний підхід. Фінансова стійкість - це здатність

підприємства уникати банкрутства, самостійно фінансувати діяльність, зберігати незалежність і рівновагу між активами та пасивами. Основа підходу в тому, що фінансова стійкість - це індикатор фінансової безпеки та здатності функціонувати без загроз банкрутства.

Уніфікуємо виокремлені підходи у табл. 1.1.

Таблиця 1.1

Узагальнення наукових підходів до оцінювання фінансової стійкості

Підхід	Основний акцент	Ключовий критерій
Економіко-результуючий	Результати діяльності	Прибуток і розвиток
<u>Ресурсно-структурний</u>	Структура ресурсів	Оптимальність джерел фінансування
Балансовий	Фінансова рівновага	Збалансованість активів і пасивів
Процесно-функціональний	Управлінський процес	Погашення зобов'язань, доходи
Комплексно-аналітичний	Система показників	Рентабельність, оборотність, ризики
<u>Безпеково-стабілізаційний</u>	Захист від банкрутства	Фінансова безпека

До найсуттєвіших зовнішніх факторів, що впливають на фінансову стійкість підприємства, належать:

- позиція підприємства на ринку товарів і послуг;
- загальні економічні умови господарювання;
- рівень платоспроможного споживчого попиту;
- особливості кредитної, фінансової, економічної та регуляторної політики органів державної влади;
- екологічні та соціальні параметри розвитку суспільства тощо.

Специфіка зовнішніх чинників полягає в тому, що підприємство не має можливості безпосередньо впливати на їхню динаміку, а тому вимушене адаптуватися до сформованих умов. У зв'язку з цим управління фінансовою стійкістю слід будувати передусім із фокусом на внутрішні фактори, тобто ті, які залежать від рішень підприємства та можуть бути змінені шляхом управлінських дій.

До ключових внутрішніх факторів, що визначають рівень фінансової

стійкості, належать:

- склад і структура активів та фінансових ресурсів, включаючи обсяги запасів і резервів;
- величина сплаченого статутного капіталу;
- асортиментна структура продукції чи послуг та її частка у формуванні платоспроможного попиту;
- належність підприємства до певної галузі економіки, що визначає особливості формування доходів та витрат.

Отже, можна констатувати, що взаємодія внутрішніх і зовнішніх чинників має різноспрямований характер, а їх комбінований вплив зумовлює необхідність цілеспрямованого управління фінансовою стійкістю підприємства.

Узагальнене відображення внутрішніх та зовнішніх чинників подано на рис. 1.1.

Рис. 1.1. Фактори впливу на фінансову стійкість підприємства

В умовах війни все змінилося. Так, умови воєнного стану формують комплекс дестабілізуючих чинників, які суттєво впливають на фінансову стійкість вітчизняних підприємств. Відповідно, фінансова стійкість

підприємств в умовах воєнного стану формується під впливом множинних економічних, соціальних, логістичних та інституційних чинників, які мають комплексний і взаємопов'язаний характер. Війна порушила традиційні механізми функціонування економіки, що спричинило суттєві зміни в динаміці грошових потоків, структурі капіталу, доступі до фінансових ресурсів, виробничому потенціалі та кадровому забезпеченні підприємств. Унаслідок цього зросла залежність підприємств від зовнішніх ризиків, а внутрішні механізми підтримання фінансової рівноваги зазнали значного навантаження.

1. Зниження ринкового попиту. Першим і одним із найбільш відчутних факторів є зниження ринкового попиту, яке стало результатом скорочення споживчих витрат населення та зменшення ділової активності бізнесу. Зменшення доходів домогосподарств, зростання безробіття, зниження купівельної спроможності та загальна невизначеність спонукають населення переорієнтовувати свої витрати на товари першої необхідності, обмежуючи придбання товарів довгострокового користування, інвестиційних товарів і послуг. Крім того, підприємства відчувають зниження інвестиційної активності, оскільки бізнес не готовий вкладати кошти в умовах невизначеності та високих ризиків неповернення капіталу. Воєнні дії також негативно впливають на експортний потенціал: скорочення доступу до портів, ускладнення логістики та підвищення вартості міжнародних перевезень призводять до зменшення експортних обсягів і втрати зовнішніх ринків збуту. Отож, воєнні події призвели до істотного скорочення споживчих витрат населення, що зумовлено падінням доходів та зростанням економічної невизначеності. Одночасно спостерігається зменшення інвестиційної активності бізнесу та скорочення експортних операцій, що знижує обсяги реалізації продукції та формує ризики втрати ринкових позицій.

2. Порушення логістичних ланцюгів. Другим важливим фактором є порушення логістичних ланцюгів, що впливає на безперервність виробничого процесу та можливість підприємств виконувати свої зобов'язання перед контрагентами. Військові дії призвели до руйнування транспортної інфраструктури, блокування частини транспортних коридорів, затримок на

митниці, а також суттєвого збільшення витрат на транспортування. Ускладнення поставок сировини, матеріалів та комплектуючих стає критичним для підприємств, орієнтованих на імпорт, а затримка вивезення готової продукції - для експортерів. Усе це негативно позначається на оборотності капіталу та збільшує фінансові витрати підприємств. Отже, війна спричинила розрив або суттєве ускладнення традиційних логістичних маршрутів. Підприємства стикаються з труднощами у постачанні сировини й комплектуючих, а також затримками в доставці готової продукції. Значне навантаження на транспортні коридори й обмеження на перетині кордону призвели до зростання витрат на логістику та збільшення строків виконання зобов'язань перед контрагентами.

3. Скорочення виробничих потужностей. Третім фактором є скорочення виробничих потужностей, що виникає внаслідок руйнування виробничих об'єктів, пошкодження обладнання чи примусової зупинки діяльності підприємств, розташованих у зонах активних бойових дій. Значна кількість підприємств зазнали прямих збитків, пов'язаних із втратою основних засобів, нерухомості, сировини та готової продукції. Частина бізнесу була вимушено релокована в безпечні регіони, що потребувало додаткових витрат на відновлення виробництва, створення нових логістичних каналів та адаптацію до умов нового ринку. Втрата виробничого потенціалу призвела до зменшення обсягів виробництва та погіршення фінансових результатів через недовантаження виробничих потужностей. Відповідно, бойові дії стали причиною часткового або повного знищення виробничих об'єктів, обладнання та складських приміщень. Це негативно позначилось на обсягах виробництва, призвело до виникнення непрямих втрат та потреби у додатковому фінансуванні для відновлення активів.

4. Дефіцит оборотного капіталу. Четвертим визначальним фактором є дефіцит оборотного капіталу, який посилюється в умовах обмеженого доступу до кредитних ресурсів, зниження платоспроможності контрагентів та порушення нормального обігу коштів. Банківські установи посилили вимоги до позичальників, підвищили ризикові ставки та знизили обсяги кредитування.

Значна частина бізнесу втратила можливість оперативно фінансувати поточну діяльність, що призвело до затримок у розрахунках, збільшення дебіторської заборгованості та зростання частки прострочених платежів. Підприємства стикаються з труднощами у підтриманні позитивного грошового потоку, що ставить під загрозу їхню платоспроможність. Отож, у складних умовах підприємства відчують нестачу ресурсів для фінансування поточної діяльності. Зниження рівня кредитоспроможності, обмежений доступ до банківського фінансування та зниження платоспроможності контрагентів ускладнюють підтримання стабільних грошових потоків.

5. Зростання витрат виробництва. Вплив війни також проявляється через зростання витрат підприємств, що спричинене високими темпами інфляції, девальвацією національної валюти та значним зростанням вартості енергоносіїв, палива, сировини та логістичних послуг. Підвищення собівартості продукції є системною проблемою, оскільки підприємства не завжди можуть перекласти зростання витрат на кінцевого споживача в умовах падіння попиту. У результаті маржинальність бізнесу зменшується, а ризики збиткової діяльності - зростають. Воєнна економіка супроводжується високими інфляційними процесами, девальвацією національної валюти та підвищенням вартості енергоносіїв, сировини, матеріалів і транспортних послуг. Це зумовлює суттєве збільшення собівартості продукції та зниження рентабельності.

6. Вплив на трудовий потенціал. Не менш суттєвим фактором є вплив війни на кадровий потенціал підприємств. Масова міграція населення, внутрішнє переміщення, еміграція висококваліфікованих працівників, а також мобілізація значної кількості працівників до Збройних Сил України створюють дефіцит робочої сили. Додатковою проблемою є обмеження щодо бронювання працівників на критично важливих підприємствах, що ускладнює планування кадрової політики. Усе це негативно впливає на продуктивність праці, якість управлінських рішень та здатність підприємства оперативно реагувати на виклики зовнішнього середовища. Збройна агресія спричинила масштабну міграцію, внутрішнє переміщення та еміграцію висококваліфікованої робочої

сили. Додатковими дестабілізуючими факторами є мобілізація працівників до Збройних Сил України, а також скорочення можливостей для бронювання персоналу критичних підприємств. Це призводить до кадрового дефіциту та втрати організаційних компетенцій.

Таким чином, війна спричинила багатовимірний вплив на фінансову стійкість підприємств, зумовивши комплекс негативних тенденцій, що потребують адаптивної реакції підприємств, посилення системи фінансового контролю, диверсифікації джерел доходів, оптимізації витрат і підвищення рівня антикризового управління.

Таблиця 1.2

Основні фактори впливу війни на фінансову стійкість підприємств

Група факторів	Сутність впливу	Ключові наслідки для підприємства
Зниження попиту	Скорочення споживчих витрат, падіння інвестицій та експорту	Зниження обсягів продажів, втрата ринків, зменшення прибутку
Порушення логістики	Розрив постачання, затримки на кордоні, зростання транспортних витрат	Перебої у виробництві, збільшення витрат, погіршення оборотності капіталу
Скорочення виробничих потужностей	Руйнування активів, вимушена <u>релокація</u> , призупинення виробництва	Прямі збитки, зменшення обсягів виробництва, потреба у відновленні
Дефіцит оборотного капіталу	Ускладнений доступ до кредитів, зниження платоспроможності контрагентів	Порушення грошових потоків, зростання дебіторської заборгованості, ризик неплатоспроможності
Зростання витрат	Інфляція, девальвація, подорожчання енергоносіїв і сировини	Зменшення рентабельності, зростання собівартості, зниження маржі
Кадрові втрати	Міграція, мобілізація працівників, дефіцит кваліфікацій	Падіння продуктивності, втрата компетенцій, порушення виробничих процесів

Таким чином, можна стверджувати, що фінансова стійкість підприємства має розглядатися як такий стан його фінансових ресурсів, за якого забезпечується достатній рівень фінансової незалежності від зовнішніх джерел фінансування, підтримується платоспроможність та стабільність результатів діяльності. Для досягнення цього необхідним є комплексне врахування впливу

як внутрішніх, так і зовнішніх чинників, а також систематичний моніторинг ключових показників фінансової стійкості з одночасною оцінкою ймовірності банкрутства на основі різних аналітичних методик.

Фундаментом забезпечення внутрішньої стійкості підприємства виступають своєчасність, адаптивність і гнучкість управління чинниками, що визначають умови його функціонування. Це підкреслює важливість широкого використання внутрішніх механізмів фінансової стабілізації у межах системи антикризового управління, які відіграють ключову роль у підтриманні та зміцненні фінансової рівноваги підприємства.

1.2. Методичні аспекти здійснення оцінки фінансової стійкості підприємства

Методичні аспекти здійснення оцінки фінансової стійкості підприємства базуються на фінансовій діагностиці. Різні школи і науковці по різному підходять до висвітлення цього питання.

Так, Заярна Н.М., Нечесанов М.Ю., Щербакова Н.С. вказують, що «фінансова діагностика – процес аналізу фінансового стану об'єкта, за допомогою якого встановлюються проблеми його функціонування та причини їх виникнення для забезпечення нормальної господарської діяльності підприємства» [20].

Губарик О.М., Юрченко А.А. вважають, що «діагностика – процес дослідження діяльності суб'єкта господарювання за допомогою певного набору методичних розробок, який дозволяє на ранніх стадіях виявити ризики, які можуть порушити сталий хід економічних процесів на підприємстві» [21].

Сак Т.В., Шепелюк Н.П. стверджують, що «діагностика фінансової стійкості – процес, який дозволяє оцінити його потенційну здатність протистояти фінансовим ризикам та забезпечити сталість фінансових показників у майбутньому» [22].

Ковальчук Т.М., Вергун А.І. переконані, що «діагностика – розпізнавання, встановлення характеру порушень від нормального перебігу економічних процесів як нині існуючих, так і таких, що можуть виникнути у перспективі на основі типових ознак, які властиві лише для даного порушення, попередження (запобігання) їх виникненню та перетворенню у «вузькі місця» (проблеми) з метою приведення системи в потрібне русло» [23].

Бондарук Т.Г., Заїчко І.В., Бондарук І.С. зазначають, що «діагностика - початковий етап будь-якої трансформації на підприємстві, яка може бути пов'язана з реструктуризацією та відновленням, зміною власника чи керівництва, покращенням кредитоспроможності та інвестиційної привабливості, реалізацією інвестиційних проектів, розширенням і диверсифікацією бізнесу, щоденним управлінням» [24].

Кашена Н.Б. переконана, що «фінансова діагностика - систематизована сукупність аналітичних процедур, що мають за мету одержання висновків і рекомендацій економічного характеру з приводу підвищення ефективності фінансово-господарської діяльності підприємства та перспектив його подальшого розвитку» [25].

Приймак С.В. зазначає, що «фінансова діагностика - це процес ідентифікації якості фінансового стану підприємства та визначення чинників, які впливають на його фінансові параметри» [26].

Багацька К.В. зазначає, що «діагностика – ідентифікація стану об'єкта через реалізацію комплексу дослідницьких процедур, направлених на виявлення доміантних факторів такого стану, симптомів та причин виникнення проблеми або можливих ускладнень, оцінку можливостей підприємства реалізувати стратегічні і тактичні цілі, підготовку необхідної інформаційної бази для прийняття рішення» [27].

Кудельський В.Е. переконаний, що «фінансова діагностика - сукупність науково обґрунтованих підходів та методів до оцінки теперішнього стану усіх бізнес-процесів у відповідності з попередньо встановленою стратегією розвитку» [28].

Пожуєва Т.О. констатує, що «фінансова діагностика – процес дослідження фінансового стану та основних результатів фінансової діяльності підприємства з метою виявлення резервів збільшення його ринкової вартості та забезпечення ефективного розвитку» [29].

Лук'янова В.В., Лабунець О.О. аргументують, що «діагностика фінансового стану - система цільового фінансового аналізу, скерованого на виявлення чинників, причин фінансової неспроможності підприємства, встановлення тенденцій їх розвитку та вибору варіантів найкращого вирішення наявних проблем» [31].

Дмитренко Д. М. стверджує, що «фінансова діагностика – підвищення ефективності управління фінансовою діяльністю підприємства шляхом комплексного виявлення фінансових проблем на основі їх структурування та впорядкування, а також вибору оптимального вирішення проблем та прогнозування можливості їх появи при розробці заходів, спрямованих на недопущення відповідних проблем у перспективному функціонуванні підприємства для забезпечення його стабільного, динамічного та сталого розвитку» [32].

За даними визначеннями можна сформулювати такі наукові підходи:

1. Аналітичний підхід. Фінансова діагностика - це систематичний аналіз фінансового стану підприємства для виявлення проблем, причин їх виникнення та можливостей розвитку.

2. Ризико-орієнтований підхід. Діагностика спрямована на виявлення фінансових ризиків на ранніх стадіях, попередження порушень у діяльності, забезпечення стабільності в довгостроковому періоді.

3. Причинно-прогностичний підхід. Акцент базований на встановленні:

- причин відхилень,
- виокремленні майбутніх проблем,
- прогнозуванні можливих фінансових втрат та сценаріїв розвитку.

4. Управлінський підхід. Діагностика слугує інформаційною базою прийняття управлінських рішень, вибору стратегії, реструктуризації,

інвестиційних рішень.

5. Системний підхід. Акцент на діагностиці всіх бізнес-процесів для встановлення відповідності їх стратегії розвитку та визначення резервів підвищення ефективності.

6. Результуючий підхід. Фінансова діагностика зосереджена на визначенні результатів діяльності, оцінці ринкової вартості та потенціалу підприємства.

7. Комплексно-функціональний підхід. Діагностика включає весь комплекс процедур:

- аналіз стану,
- оцінку ризиків,
- визначення домінантних факторів,
- прогнозування майбутньої стабільності.

Уніфікуємо виокремлені підходи у табл. 1.3.

Таблиця 1.3

Узагальнення наукових підходів до здійснення фінансової діагностики

Підхід	Основний акцент
Аналітичний	Аналіз стану, проблем, причин
Ризико-орієнтований	Виявлення ризиків і загроз
Причинно-прогнозний	Передбачення майбутніх відхилень
Управлінський	Підтримка прийняття рішень
Системний	Оцінка бізнес-процесів
Результуючий	Ринкова вартість, потенціал
Комплексно-функціональний	Повний спектр діагностичних процедур

Для правильної оцінки фінансової стійкості розрахункові дані відносних показників порівнюють у динаміці та з нормативними значеннями.

Таблиця 1.4

Основні показники визначення фінансової стійкості підприємства

№ п/п	Назва показника	Сутність показника	Нормативне значення
1	Коефіцієнт фінансової автономії	Характеризує частку власного капіталу в загальній сумі коштів, авансованих у його діяльність	$\geq 0,5$
2	Коефіцієнт фінансової залежності	Характеризує ступінь залежності підприємства від зовнішніх джерел фінансування	$< 2,0$
3	Коефіцієнт фінансового ризику	Показує співвідношення залучених коштів і власного капіталу	$< 1,0$
4	Коефіцієнт маневреності власного капіталу	Показує, яка частина власного оборотного капіталу перебуває в обороті, а яка капіталізована	$> 0,5$
5	Коефіцієнт заборгованості	Показує, яку частину активів підприємства сформовано за рахунок позикових коштів довгострокового і короткострокового характеру	$< 0,5$
6	Коефіцієнт покриття боргів власним капіталом	Показує співвідношення власного капіталу і залучених коштів	$> 1,0$
7	Коефіцієнт забезпеченості оборотних коштів власними оборотними активами	Відображає, яка частина оборотних активів фінансується за рахунок власних оборотних засобів	$> 0,1$

Перший тип фінансової стійкості характеризує такий стан підприємства, за якого величини власних оборотних коштів достатньо для повного покриття запасів. Це свідчить про сформовану внутрішню здатність підприємства забезпечувати свою операційну діяльність без залучення додаткових джерел фінансування (табл. 1.5).

Таблиця 1.5

Типи фінансової стійкості підприємства

Тип фінансової стійкості	Умова
Абсолютна	Запаси менші від суми власного оборотного капіталу, $ЗП < ВОК$
Нормальна	Вартість запасів менша або дорівнює сумі довгострокових джерел формування запасів, $ЗП \leq КП$
Нестійкий (передкризовий) фінансовий стан	Можливість відновлення рівноваги між платіжними засобами та платіжними зобов'язаннями за рахунок залучення тимчасово вільних короткострокових джерел в оборот і збільшення власного оборотного капіталу, $ЗП \leq \underline{Ксум}$
Кризовий фінансовий стан	Запаси більші від суми власних оборотних коштів, кредитів банку під товарно-матеріальні цінності та залучених тимчасово вільних джерел засобів, $ЗП > \underline{Ксум}$

Другий тип фінансової стійкості передбачає, що для покриття запасів, поряд із власними оборотними коштами, підприємство повинне враховувати кошти цільового фінансування та довгострокові зобов'язання. Тобто до формування джерел покриття запасів залучаються стійкі зовнішні ресурси, що не впливають на поточну платоспроможність підприємства.

Третій тип - це рівень достатньої фінансової стійкості, за якого підприємство не має достатнього обсягу власних оборотних коштів і змушене залучати додаткові джерела фінансування. До них можуть належати короткострокові кредити, векселі, авансові платежі за товари, роботи чи послуги. У цьому разі підприємство зберігає платоспроможність, однак його залежність від зовнішніх ресурсів зростає.

Четвертий тип - гранична фінансова стійкість. Це критичний рівень, нижче якого підприємство втрачає здатність забезпечувати раціональне управління фінансовими ресурсами та підтримувати фінансову рівновагу. За своєю сутністю цей тип аналогічний точці безбитковості: його досягнення означає межу, після якої будь-яке погіршення ситуації призводитиме до фінансових втрат.

Таблиця 1.6

Характеристика типів фінансової стійкості підприємства

Тип фінансової стійкості	Умова
Абсолютна	$ВОК > ЗП$
Нормальна	$ЧОК > ЗП > ВОК$
Достатня	$ЧОК + p.1600-1635 > ЧОК$
Гранична	$ЧОК + p.1600-1635 < ЗП < ЧОК + p.1695$
Передкризовий фінансовий стан	$ЗП > ЧОК$
Кризовий фінансовий стан	$ЗП > ЧОК + p.1695$ (не погашені вчасно кредити і позики, прострочена кредиторська і дебіторська заборгованість)

П'ятий тип - передкризовий фінансовий стан. Для нього характерним є порушення фінансової рівноваги та дефіцит усіх основних джерел фінансування. У такій ситуації підприємство потребує негайного перегляду політики управління оборотним капіталом і реалізації заходів щодо стабілізації фінансового стану.

Шостий, найнесприятливіший тип - кризовий фінансовий стан. Він характеризується не лише дефіцитом джерел фінансування, а й накопиченням прострочених кредитів, позик, кредиторської та дебіторської заборгованості. Такий стан свідчить про втрату спроможності підприємства своєчасно виконувати фінансові зобов'язання та високий ризик неплатоспроможності.

Висновки до розділу 1

Написання 1 розділу роботи дало можливість зробити такі висновки:

На підставі узагальнення проаналізованих наукових підходів до трактування категорії «фінансова стійкість» встановлено, що її доцільно розглядати як інтегральну, багатовимірну характеристику фінансового стану підприємства, яка відображає здатність суб'єкта господарювання зберігати стабільність функціонування, забезпечувати фінансову рівновагу та підтримувати стійкий розвиток за умов впливу мінливих внутрішніх і зовнішніх чинників. Фінансова стійкість характеризує можливість підприємства утримувати оптимальну структуру активів і пасивів, підтримувати достатній рівень фінансової незалежності та виконувати свої зобов'язання в умовах невизначеності й динамічних трансформацій економічного середовища.

Удосконалення фінансово-економічного механізму управління підприємством виступає ключовою передумовою забезпечення реалізації його довгострокових стратегічних цілей і підтримання конкурентоспроможності. Ефективне управління фінансовою стійкістю сприяє не лише стабільності та життєздатності окремого суб'єкта господарювання, а й формуванню макроекономічної рівноваги, що в підсумку позитивно позначається на загальному стані національної економіки та її позиціях на світових ринках.

Таким чином, фінансова стійкість підприємства повинна розглядатися як такий стан фінансових ресурсів, за якого забезпечується його платоспроможність, фінансова автономія та стабільність виробничо-

комерційної діяльності. Її досягнення потребує системного врахування зовнішніх та внутрішніх факторів впливу, постійного моніторингу рівня фінансових показників, а також оцінювання ризику банкрутства із застосуванням різноманітних методичних підходів.

Фундаментом забезпечення внутрішньої фінансової стійкості виступає своєчасне й адаптивне управління ресурсами та чинниками впливу, що зумовлює необхідність активного використання механізмів фінансової стабілізації в системі антикризового управління. Саме ефективне застосування внутрішніх важелів регулювання дозволяє підприємству зберігати стійкість, мінімізувати ризики та забезпечувати безперервність діяльності навіть в умовах підвищеної невизначеності та економічної турбулентності.

РОЗДІЛ 2

ОЦІНКА ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

2.1. Оцінювання фінансово-господарської діяльності підприємства

Залізнична галузь України впродовж останніх років характеризується стійкою негативною тенденцією розвитку. Обсяги вантажних і пасажирських перевезень не лише не досягли довоєнних значень, але й продовжують спадати. Така динаміка зумовлена комплексом чинників, серед яких: загальний кризовий стан національної економіки, критичний рівень фізичного та морального зношення рухомого складу, відставання інфраструктури від сучасних технологічних вимог, низька якість організації перевізного процесу та неефективність управління галуззю, а також несвоєчасне проведення необхідних структурних та інституційних реформ.

Стан інфраструктури та рухомого складу Укрзалізниці нині набув

критичного характеру. За умов браку фінансових ресурсів, насамперед інвестиційної складової для модернізації, реконструкції та оновлення технічної бази, сформувалася загальнодержавна проблема, що негативно позначається на макроекономічних показниках. Це також підтверджується фінансовими результатами підприємств галузі, більшість з яких працюють в умовах обмежених можливостей розвитку.

З огляду на актуальність проблематики у дослідженні фінансової стійкості об'єктом аналізу обрано підприємство залізничного машинобудування - ПрАТ «Івано-Франківський локомотиворемонтний завод».

ПрАТ «Івано-Франківський локомотиворемонтний завод» є одним із найстаріших промислових підприємств Прикарпаття. Історія його діяльності розпочалася у 1866 році у місті Станіславів (нині Івано-Франківськ) зі створення головних машинних майстерень Львівсько-Чернівецької залізниці, де вже 1 вересня того ж року було відкрито регулярний рух поїздів. Упродовж кількох десятиліть підприємство посідало провідне місце серед аналогічних виробництв Галичини. На початку ХХ століття чисельність персоналу досягала 1000 осіб. За понад півторастолітню історію завод пройшов різні етапи розвитку - від майстерень із транспортуванням вантажів кінними повозками до сучасного високотехнологічного виробництва.

Суттєвим етапом розвитку стала реновація 1977 року, коли було виконано перший ремонт тепловоза з гідравлічною передачею. У 1979 році завершено ремонт останнього паровоза, після чого підприємство повністю перейшло на ремонт і модернізацію тепловозів. Реконструкція виробничих підрозділів проводилася без зупинки основних технологічних процесів.

Подальший розвиток підприємства був пов'язаний із впровадженням інновацій та створенням нових виробничих ліній, що забезпечили випуск запасних частин, ремонт рухомого складу та розширення номенклатури продукції. ПрАТ «Івано-Франківський локомотиворемонтний завод» активно співпрацює як з українськими, так і з іноземними партнерами - підприємствами Казахстану, Білорусі, Узбекистану, Латвії, Естонії та ін.

Підприємство володіє численними дипломами і нагородами, здобутими

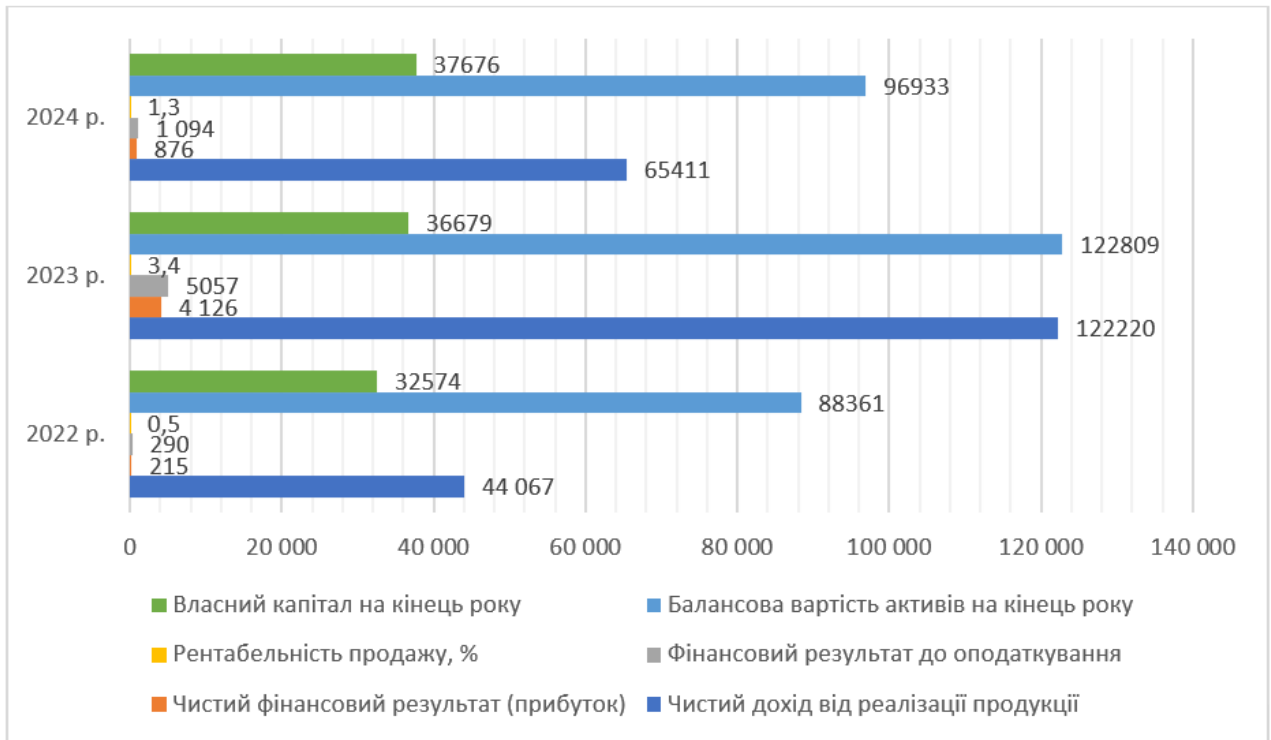
на вітчизняних та міжнародних виставках. Упродовж останніх років завод демонструє стабільні позиції у виробництві, модернізації та ремонті рухомого складу. Основними напрямками діяльності є виготовлення автотрис АМВ, модернізація дрезин, мотовозів, ремонт тепловозів, виробництво запасних частин, ремонт і формування колісних пар, виробництво кисню.

Завдяки інвестиціям у модернізацію технічної бази підприємство розширило спектр продукції, здійснює поставки комплектуючих за кордон та підтримує партнерство з нерезидентами. Основними споживачами продукції та послуг залишаються структурні підрозділи АТ «Укрзалізниця» та гірничо-збагачувальні комбінати.

На діяльність заводу впливають ризики, серед яких: зміни ринкової кон'юнктури, можливий дефіцит матеріально-технічних ресурсів, загальноекономічна нестабільність та непередбачуваність податкової політики. Попри це підприємство успішно підтримує високий рівень конкурентоспроможності, здійснює випуск сучасної продукції та нарощує експортні можливості.

Зростання обсягів виробництва, активізація перемовин щодо поставок продукції на ринки суміжних країн та наміри збільшити виробництво на 30 % свідчать про позитивні перспективи розвитку ПрАТ «Івано-Франківський локомотиворемонтний завод».

Для комплексної оцінки його діяльності далі буде проаналізовано основні фінансово-економічні показники за 2022–2024 рр. (табл. 2.1).

Рис. 2.1. Динаміка основних фінансових показників діяльності ПрАТ «Івано-Франківський локомотиворемонтний завод» у 2022–2024 рр. (тис грн)

Аналізуючи дані таблиці 2.1, рис. 2.1 визначимо основні тенденції у діяльності досліджуваного підприємства. Так, динаміка доходів та результатів фінансово-господарської діяльності ПрАТ «Івано-Франківський локомотиворемонтний завод» характеризується різким стрибком виручки у 2023 р.

Чистий дохід зріс із 44,1 млн грн до 122,2 млн грн (приблизно +177 %), після чого у 2024 р. знизився до 65,4 млн грн (падіння на 46 % від рівня 2023 р.). Це свідчить про пікове завантаження виробничих потужностей у 2023 р. (імовірно за рахунок збільшення обсягів ремонтів, інфляційного зростання цін на послуги, розширення портфеля замовлень), та часткове скорочення обсягів робіт у 2024 р. під впливом воєнних і ринкових факторів.

Таблиця 2.1

Динаміка основних фінансових показників діяльності ПрАТ «Івано-Франківський локомотиворемонтний завод» у 2022–2024 рр. (тис грн)

Показник	2022 р.	2023 р.	Відхилення (+,-)	2024 р.	Відхилення (+,-)
Чистий дохід від реалізації продукції	44 067	122 220	78 153	65 411	-56 809
Чистий фінансовий результат (прибуток)	215	4 126	3 911	876	-3 250
Фінансовий результат до оподаткування	290	5 057	4 767	1 094	-3 963
Рентабельність продажу, %	0,5	3,4	2,9	1,3	-2,1
Балансова вартість активів на кінець року	88 361	122 809	34 448	96 933	-25 876
Власний капітал на кінець року	32 574	36 679	4 105	37 676	997

У ПрАТ «Івано-Франківський локомотиворемонтний завод» спостерігається прибуткова діяльність впродовж усіх досліджуваних років. Чистий прибуток ПрАТ «Івано-Франківський локомотиворемонтний завод» зріс із 215 тис. грн у 2022 р. до 4 126 тис. грн у 2023 р., а у 2024 р. скоротився до 876 тис. грн., що також зумовлено викликами війни.

В свою чергу, рентабельність продажу підвищилася з 0,5% у 2022 р. до 3,4% у 2023 р., при цьому знизившись до 1,3 % у 2024 р. Це свідчить про покращення ефективності маркетингових технологій у 2023 р. та певне «звуження» маржі у 2024 р. на тлі падіння доходів і відносно високих витрат у ПрАТ «Івано-Франківський локомотиворемонтний завод».

Як свідчать дані табл. 2.1, фінансовий результат до оподаткування у всі досліджувані роки у ПрАТ «Івано-Франківський локомотиворемонтний завод» характеризується позитивними показниками (290 тис. грн у 2022 р., 5 057 тис. грн у 2023 р., та 1 094 тис. грн у 2024 рр. відповідно), що підтверджує ефективність фінансово-господарської діяльності та можливість розраховуватися по своїх зобов'язанням насамперед із бюджетом, попри суттєві коливання обсягів і масштабів діяльності.

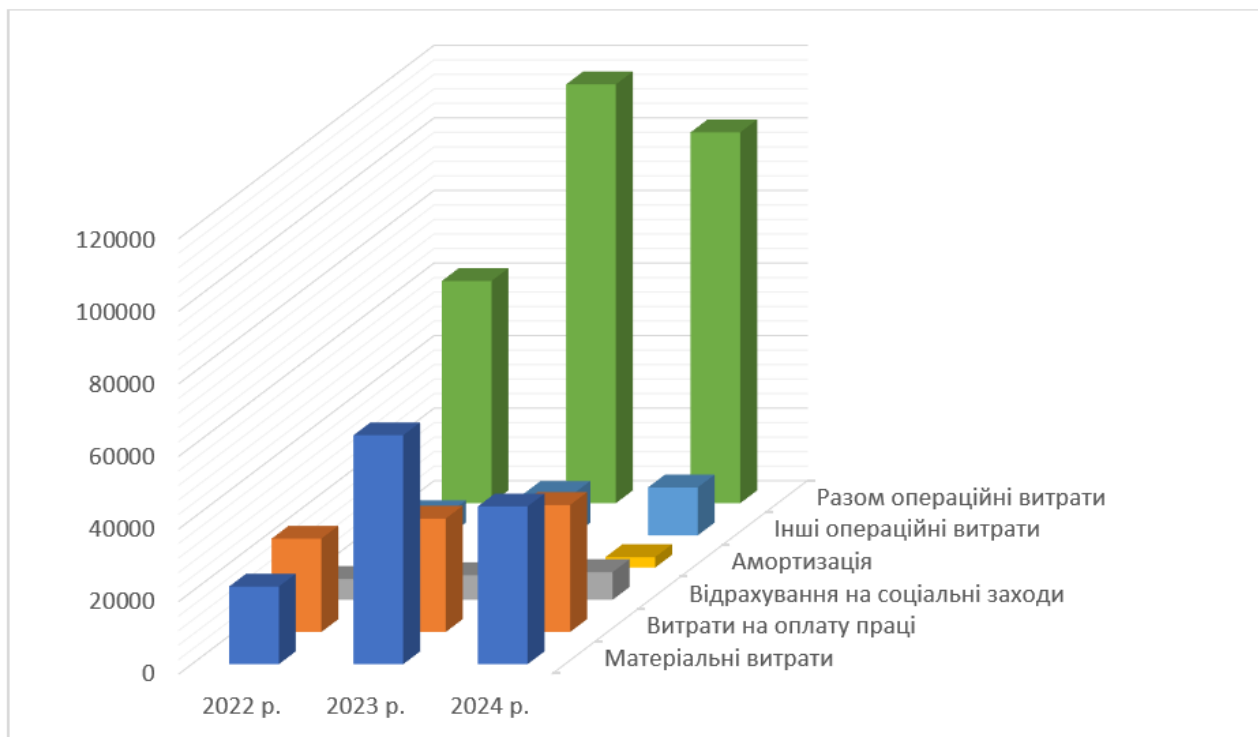
Майновий стан та капітал у ПрАТ «Івано-Франківський

локомотиворемонтний завод» характеризують найперше обсяги активів. Так, активи підприємства у 2022 р. становили 88,4 млн грн; у 2023 р. - 122,8 млн грн; у 2024 р. - 96,9 млн грн. відповідно. Зростання у 2023 р. майже на 39 %, а потім зниження на 21 % свідчить про активну інвестиційно-виробничу фазу у 2023 р. (можлива модернізація, збільшення оборотних активів під виконання великих контрактів) та часткову «розвантаженість» активів у 2024 р. - скорочення запасів, дебіторської заборгованості та інших поточних активів.

Власний капітал ПрАТ «Івано-Франківський локомотиворемонтний завод» поступово зростає - з 32,6 млн грн у 2022 р. до 36,7 млн грн у 2023 р. та 37,7 млн грн у 2024 р. Це означає, що прибуток переважно реінвестується, а підприємство поступово нарощує фінансову автономію, навіть попри нестабільність виручки від реалізованої продукції.

Щодо структури зобов'язань, то у ПрАТ «Івано-Франківський локомотиворемонтний завод» тенденції наступні - довгострокові кредити банків зменшуються: з 9 900 тис. грн у 2022 р. до 5 665 тис. грн у 2023 р. і 1 745 тис. грн у 2024 р., що свідчить про скорочення боргового навантаження та зменшення залежності від зовнішнього фінансування та є позитивним аспектом на тлі військового стану та загроз, спричинених війною.

В контексті аналізу витрат, як свідчать дані табл. 2.2, ПрАТ «Івано-Франківський локомотиворемонтний завод» та їх структури, зазначимо, що матеріальні витрати зросли з 21,4 млн грн до 63,1 млн грн у 2023 р., а у 2024 р. знизилися до 43,5 млн грн. Різке коливання у бік зростання у 2023 р. корелює зі збільшенням доходів - підприємство активно завантажує виробничі потужності. Зменшення ж у 2024 р. є наслідком скорочення обсягів робіт та оптимізації запасів, що об'єктивно в умовах затяжної війни.

Рис. 2.2. Динаміка складу операційних витрат ПрАТ «Івано-Франківський локомотиворемонтний завод» у 2022–2024 рр. (тис грн)

Таблиця 2.2

Динаміка складу операційних витрат ПрАТ «Івано-Франківський локомотиворемонтний завод» у 2022–2024 рр. (тис грн)

Елемент операційних витрат	2022 р.	2023 р.	Відхилення (+,-)	2024 р.	Відхилення (+,-)
Матеріальні витрати	21 396	63 094	41 701	43 475	-19 619
Витрати на оплату праці	25 729	31 250	5 521	34 990	3 740
Відрахування на соціальні заходи	5 741	6 771	1 030	7 623	852
Амортизація	1 913	2 864	951	2 894	30
Інші операційні витрати	6 139	11 456	5 317	13 216	1 760
Разом операційні витрати	61 235	115 435	54 200	102 198	-12 237

Як свідчать дані табл. 2.2., рис. 2.2 фонд оплати праці та соціальні внески демонструють стійку висхідну тенденцію - зростання витрат на оплату праці із

25,7 млн грн у 2022 р. до 31,3 млн грн у 2023 р. та до 35,0 млн грн у 2024 р. відповідно, що зумовлено зростанням мінімальної заробітної плати в державі впродовж цих років.

Відтак і ЄСВ та інші нарахування зросли із 5,7 млн грн у 2022 р. до 6,8 млн грн у 2023 р. та до 7,6 млн грн у 2024 р. відповідно). Це відображає як інфляційне зростання заробітних плат, так і прагнення підприємства зберегти кадровий потенціал в умовах війни.

Інші операційні витрати ПрАТ «Івано-Франківський локомотиворемонтний завод» також зростають (із 6,1 млн грн у 2022 р. до 11,5 у 2023 р. та до 13,2 млн грн у 2024 р.), що може бути пов'язано зі збільшенням витрат на логістику, енергоносії, ремонтні матеріали, охорону тощо. Загальний обсяг операційних витрат ПрАТ «Івано-Франківський локомотиворемонтний завод» у 2022 р. склав 61,2 млн грн; у 2023 р. - 115,4 млн грн; у 2024 р. - 102,2 млн грн. Це підтверджує, що 2023 рік для ПрАТ «Івано-Франківський локомотиворемонтний завод» став піковим за масштабом діяльності, а 2024 р. - етапом корекції обсягів і витрат при збереженні позитивного результату.

В контексті дослідження визначимо чинники змін у діяльності досліджуваного ПрАТ «Івано-Франківський локомотиворемонтний завод». Так, до зовнішніх чинників слід віднести:

- вплив війни,
- логістичні обмеження,
- енергетичні ризики,
- загальне падіння ділової активності та інвестицій в економіці.

Це проявляється у волатильності доходів (різкий ріст у 2023 р., спад у 2024 р.) та у зміні обсягів активів ПрАТ «Івано-Франківський локомотиворемонтний завод».

Також на показники фінансово-господарської діяльності здійснювали вплив виробничі та ринкові чинники. До основних відносимо коливання портфеля замовлень на ремонт і технічне обслуговування рухомого складу; можливе зміщення акценту між різними видами послуг; інфляційне зростання

вартості матеріалів та енергоносіїв.

Фінансово-управлінські чинники також вплинули на результуючі показники діяльності ПрАТ «Івано-Франківський локомотиворемонтний завод», серед домінантних:

- системне скорочення довгострокових кредитів;
- зростання власного капіталу за рахунок нерозподіленого прибутку;
- підтримання позитивного фінансового результату навіть у складних умовах.

Отже, в контексті проведеного дослідження можна зробити висновок, що ПрАТ «Івано-Франківський локомотиворемонтний завод» демонструє здатність працювати з прибутком у воєнний час, що свідчить про відносно високий рівень фінансової стійкості. 2023 рік у діяльності ПрАТ «Івано-Франківський локомотиворемонтний завод» найуспішніший рік за аналізований період: максимум виручки, найвища рентабельність, приріст активів і капіталу. Тоді як наступний - 2024 рік - період корекції й адаптації, що характеризується зменшенням доходів, але збереженням позитивного фінансового результату та продовження нарощування власного капіталу.

Отож, вважаємо, що стратегічний виклик на сьогодні для ПрАТ «Івано-Франківський локомотиворемонтний завод» - забезпечити стабільність обсягів замовлень і в подальшому підвищувати маржинальність при контролі витрат, зокрема матеріальних та інших операційних.

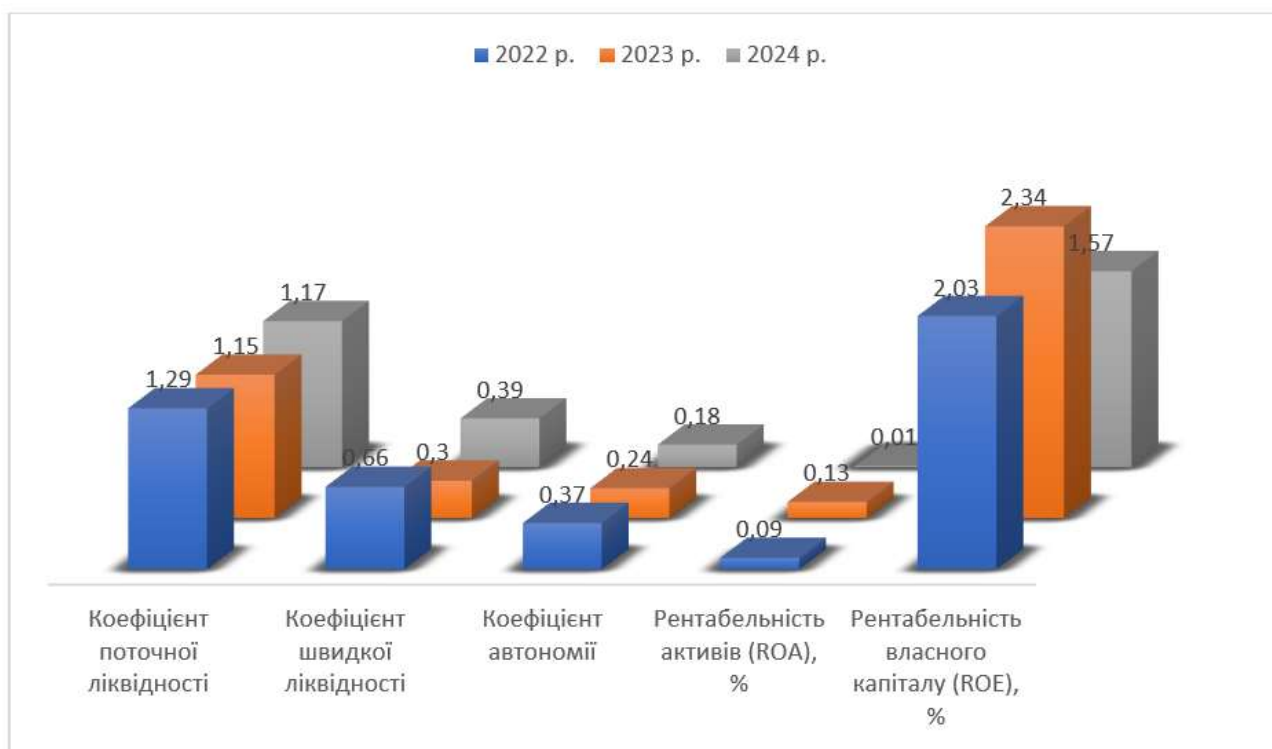
2.2. Аналіз показників ліквідності, платоспроможності та прибутковості підприємства

Аналіз фінансової стійкості ПрАТ «Івано-Франківський локомотиворемонтний завод» розпочнемо із розрахунку відносних показників фінансової стійкості, методика розрахунку яких представлена у попередньому розділі роботи.

Отож, розрахуємо основні коефіцієнти, серед яких коефіцієнти ліквідності, прибутковості, платоспроможності та автономії. Дані для аналізу взято з Балансу (Звіту про фінансовий стан) ПрАТ «Івано-Франківський локомотиворемонтний завод».

Коефіцієнт поточної (загальної) ліквідності ПрАТ «Івано-Франківський локомотиворемонтний завод» розраховується як відношення оборотних активів до поточних зобов'язань і в контексті проведених нами розрахунків становить 1,29 - у 2022 р., 1,15 - у 2023 р. та 1,17 - у 2024 р.

Норматив для стабільної економіки зазвичай 1,5–2,0. Значення, обраховані нами у табл. 2.3, рис. 2.3 свідчать про достатню, але не надлишкову платоспроможність: ПрАТ «Івано-Франківський локомотиворемонтний завод» здатне покривати короткострокові зобов'язання за рахунок оборотних активів, однак «запас міцності» невисокий.

Рис. 2.3. Динаміка показників фінансової стійкості ПрАТ «Івано-Франківський локомотиворемонтний завод» за 2022–2024 рр.

Коефіцієнт швидкої ліквідності ПрАТ «Івано-Франківський локомотиворемонтний завод» визначає швидколіквідні активи, його норматив –

0,8–1,0. Розраховане нами значення для ПрАТ «Івано-Франківський локомотиворемонтний завод» становить 0,66 - у 2022 р., 0,30 - у 2023 р. та 0,39 - у 2024 р. і свідчить про помірний ризик платоспроможності, тобто без реалізації запасів підприємству може бути складно швидко погасити всі поточні зобов'язання.

Коефіцієнт автономії (фінансової незалежності) ПрАТ «Івано-Франківський локомотиворемонтний завод» визначається як відношення власного капіталу до валюти балансу. Значення, розраховане нами для ПрАТ «Івано-Франківський локомотиворемонтний завод» становить 0,37 - у 2022 р., 0,24 - у 2023 р. та 0,18 - у 2024 р., що означає, що близько 37 %, 24% та 18% активів відповідно фінансується за рахунок власного капіталу, а решта - за рахунок позикових джерел. Для промислових підприємств це прийнятний, але не максимальний рівень фінансової автономії.

Таблиця 2.3

Ключові показники фінансової стійкості ПрАТ «Івано-Франківський локомотиворемонтний завод» за 2022–2024 рр.

Показник	Формула (скорочено)	2022 р.	2023 р.	2024 р.
Коефіцієнт поточної ліквідності	Оборотні активи / Поточні зобов'язання	1,29	1,15	1,17
Коефіцієнт швидкої ліквідності	(Оборотні активи - Запаси) / Поточні зобов'язання	0,66	0,30	0,39
Коефіцієнт автономії	Власний капітал / Валюта балансу	0,37	0,24	0,18
Рентабельність активів (ROA), %	Чистий прибуток / Середньорічні активи × 100 %	0,09	0,13	0,01
Рентабельність власного капіталу (ROE), %	Чистий прибуток / Середньорічний власний капітал × 100 %	2,03	2,34	1,57

Рентабельність активів і власного капіталу ПрАТ «Івано-Франківський локомотиворемонтний завод» визначає ефективність використання власного

капіталу і базована на розрахунку ROA та ROE за показниками чистого прибутку впродовж досліджуваного періоду, які містяться у Звіті про фінансові результати (Звіті про сукупний дохід). При цьому середньорічні величини активів і капіталу можна визначити як середнє арифметичне між початком і кінцем періоду.

У табл. 2.3 нами подано розрахунки коефіцієнтів ліквідності, автономії, платоспроможності, за обрахованими значеннями яких можна констатувати про типи фінансової стійкості ПрАТ «Івано-Франківський локомотиворемонтний завод».

Проведений аналіз фінансової звітності ПрАТ «Івано-Франківський локомотиворемонтний завод» дав змогу оцінити ключові параметри його фінансової стійкості в умовах дії воєнних ризиків. Розраховані коефіцієнти ліквідності свідчать про те, що підприємство в цілому здатне виконувати свої короткострокові зобов'язання, однак «запас фінансової міцності» є обмеженим. Коефіцієнт поточної ліквідності у 2022 р. становив 1,29 із тенденцією до зниження, що нижче класичного нормативу для стабільної економіки (1,5–2,0), але з огляду на воєнний стан може розглядатися як прийнятний рівень платоспроможності.

Коефіцієнт швидкої ліквідності на рівні 0,66 також із тенденцією до зниження засвідчує залежність підприємства від реалізації запасів для повного погашення поточних зобов'язань, що підвищує ризик виникнення касових розривів у разі погіршення кон'юнктури.

Коефіцієнт автономії (0,37) свідчить, що близько третини активів фінансується за рахунок власного капіталу. Водночас і за даним коефіцієнтом спостерігаємо незначне падіння. Такий рівень фінансової незалежності є помірним: підприємство не є критично залежним від зовнішніх джерел фінансування, однак має значну частку позикових ресурсів у структурі капіталу. Важливо, що на кінець 2024 р. підприємство демонструє позитивну динаміку власного капіталу, що вказує на реінвестування прибутку та поступове зміцнення фінансової бази.

Кількісна оцінка рентабельності активів та власного капіталу з позицій

методології фінансового аналізу відіграє ключову роль для комплексної оцінки фінансової стійкості, оскільки відображає здатність підприємства не лише підтримувати платоспроможність, а й генерувати достатній обсяг прибутку на вкладений капітал. Дані показники про негативні аспекти у діяльності ПрАТ «Івано-Франківський локомотиворемонтний завод» поки не сигналізують.

З урахуванням воєнного стану, волатильності ринку транспортних послуг, енергетичних та логістичних ризиків, отримані результати дають підстави зробити висновок, що ПрАТ «Івано-Франківський локомотиворемонтний завод» зберігає функціональну фінансову стійкість, однак потребує посилення в таких напрямках:

- нарощування частки власного капіталу та зниження боргового навантаження;
- оптимізації структури оборотних активів з метою підвищення швидкої ліквідності;
- підвищення рентабельності шляхом контролю витрат і диверсифікації замовлень.

У цілому фінансовий стан підприємства можна охарактеризувати як стабільний, але чутливий до зовнішніх шоків, що відповідає сучасним умовам функціонування промислових підприємств України в період війни.

Аналітична оцінка фінансового стану ПрАТ «Івано-Франківський локомотиворемонтний завод» за даними фінансової звітності за 2024 р. дає змогу зробити низку узагальнених висновків щодо рівня його фінансової стійкості, платоспроможності та потенціалу подальшого розвитку.

Передусім слід відзначити, що підприємство в умовах воєнної економіки зберігає прибутковість, тобто за результатами 2024 р. його діяльність не є збитковою. Позитивний фінансовий результат свідчить про здатність підприємства генерувати достатній обсяг доходів для покриття операційних витрат і виконання поточних фінансових зобов'язань. Водночас рівень рентабельності залишається помірним, що є типовим для промислових підприємств у період воєнних викликів, коли зростають витрати на енергоносії,

логістику, ремонт основних засобів, а платоспроможний попит контрагентів є нестабільним.

Динаміка доходів характеризується певною волатильністю: після істотного зростання обсягів реалізації у 2023 році у 2024 році спостерігається їх зниження. Це, з одного боку, відображає нормалізацію попиту після пікового завантаження виробничих потужностей, а з іншого - посилення впливу зовнішніх обмежуючих чинників (логістичні ризики, стан інфраструктури, коливання обсягів замовлень з боку основних партнерів). Зменшення доходів при збереженні позитивного фінансового результату свідчить про певну гнучкість витратної політики та здатність підприємства адаптувати структуру витрат до наявних обсягів робіт.

Структура балансу вказує на відносно стабільний майновий стан підприємства. Частка необоротних активів (основні засоби, виробниче обладнання) традиційно є високою для локомотиворемонтного заводу, що відповідає капіталомісткому характеру діяльності. Разом з тим, порівняно з попереднім роком, загальна сума активів дещо зменшується, що можна інтерпретувати як скорочення запасів і дебіторської заборгованості та певну оптимізацію структури оборотного капіталу. Така тенденція, за умови збереження виробничих можливостей, є позитивною з погляду зниження потреби у фінансуванні оборотних активів ПрАТ «Івано-Франківський локомотиворемонтний завод».

Власний капітал ПрАТ «Івано-Франківський локомотиворемонтний завод» демонструє тенденцію до зростання, що свідчить про реінвестування частини отриманого прибутку в розвиток підприємства та поступове зміцнення його фінансової бази. Збільшення власного капіталу за одночасного скорочення довгострокових кредитів і позик вказує на підвищення рівня фінансової автономії та зниження боргового навантаження. Це особливо важливо в умовах обмеженого доступу до кредитних ресурсів та підвищених відсоткових ставок у воєнний період.

Оцінка ліквідності ПрАТ «Івано-Франківський локомотиворемонтний завод» (за коефіцієнтами поточної та швидкої ліквідності) дає підстави

говорити про загалом прийнятний рівень платоспроможності підприємства. Поточна ліквідність перебуває на рівні, що дозволяє покривати короткострокові зобов'язання за рахунок оборотних активів, хоча «запас міцності» не є значним. Швидка ліквідність, як правило, нижча за нормативні значення для стабільних економічних умов, що відображає залежність від реалізації запасів та своєчасності погашення дебіторської заборгованості. В умовах війни така ситуація є типовою, однак потребує постійного моніторингу та управління грошовими потоками, щоб запобігти касовим розривам.

Узагальнюючи, можна зробити висновок, що за даними фінансової звітності за 2022-2024 рр. ПрАТ «Івано-Франківський локомотиворемонтний завод»:

- зберігає функціональну фінансову стійкість і працює прибутково;
- поступово зміцнює власний капітал та знижує залежність від довгострокових позик;
- підтримує прийнятний рівень ліквідності, хоча й чутливий до коливань обсягів замовлень та швидкості обігу оборотних активів;
- відчуває вплив зовнішнього середовища (воєнні ризики, інфраструктурні обмеження, кон'юнктура ринку транспортних послуг), що зумовлює волатильність доходів та потребу в адаптивній фінансовій політиці.

Для подальшого підвищення фінансової стійкості ПрАТ «Івано-Франківський локомотиворемонтний завод» доцільним є:

- посилення контролю за структурою оборотних активів,
- оптимізація запасів,
- робота над скороченням простроченої дебіторської заборгованості, а також орієнтація на проекти з вищою маржинальністю.

У сукупності ці заходи дозволять підприємству не лише зберегти, а й посилити свої позиції в умовах тривалої економічної нестабільності та зовнішніх викликів.

Висновки до розділу 2

Написання 2 розділу роботи дало можливість зробити такі висновки:

1. Аналіз основних фінансово-економічних показників діяльності досліджуваного підприємства засвідчив зниження результативності його функціонування та наявність ознак нераціонального використання фінансових ресурсів. Виявлені тенденції свідчать про погіршення ефективності операційної та фінансової діяльності, що, у свою чергу, обумовлює необхідність впровадження комплексу заходів, спрямованих на фінансове оздоровлення підприємства та подолання кризових проявів у його діяльності.

2. Результати оцінки фінансової стійкості ПрАТ «Івано-Франківський локомотиворемонтний завод» підтверджують погіршення всіх розрахованих показників наприкінці досліджуваного періоду, що відображає зниження рівня фінансової стійкості станом на 2024 рік. Зокрема, зафіксовано спад значень як відносних, так і абсолютних індикаторів фінансової стійкості, а також незначну трансформацію типу фінансової стійкості. Це вказує на неможливість забезпечення потреб у формуванні запасів за рахунок ключових джерел фінансування та свідчить про порушення фінансової рівноваги підприємства.

За таких умов керівництву та фінансовим менеджерам ПрАТ «Івано-Франківський локомотиворемонтний завод» необхідно розробити та впровадити комплекс антикризових заходів, спрямованих на стабілізацію фінансового стану, відновлення платоспроможності та задля не допущення підприємства до кризового стану.

РОЗДІЛ 3

СТРАТЕГІЧНІ ВЕКТОРИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОЦІНЮВАННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ВІЙНИ

У сучасних умовах традиційні методи оцінювання фінансової стійкості підприємства - аналіз структури активів, показників ліквідності, фінансового стану, ділової активності та рентабельності - залишаються методологічною основою фінансового аналізу. Проте війна істотно змінила характер впливу зовнішніх факторів, що потребує нових підходів до інтерпретації результатів діагностики. За умов воєнного стану акцент зміщується на забезпечення безперервності діяльності, збереження персоналу, підтримання платоспроможності за обов'язковими платежами та формування фінансових резервів для утримання кадрового потенціалу.

Одним із найбільш відчутних наслідків війни стало погіршення ліквідності підприємств. У період початку повномасштабного вторгнення багато суб'єктів господарювання були змушені вилучати грошові кошти з обороту з метою їх збереження, що призвело до зростання тривалості погашення короткострокових зобов'язань та зниження рівня оперативної платоспроможності. Проте після певного етапу адаптації бізнесу до воєнних умов підприємства поступово відновили операційну діяльність, що супроводжувалося істотною трансформацією політики управління ліквідністю.

На сучасному етапі фінансова політика підприємств спрямована переважно на акумулювання ресурсів, необхідних для своєчасного виконання зобов'язань перед постачальниками та забезпечення стабільності операційних процесів. В умовах обмеженого доступу до кредитування суб'єкти господарювання вимушені працювати переважно за рахунок власних фінансових ресурсів, що спричинило тимчасове зростання значень окремих показників ліквідності та фінансової стійкості. Зокрема, підприємства, які раніше активно користувалися товарними кредитами, вимушено перейшли до

режиму самофінансування. Такий підхід знижує фінансові ризики залежності від кредиторів, однак формує суттєві вимоги до обсягу власного капіталу та якості управління ресурсами.

Особлива увага приділяється підтримці внутрішніх соціальних зобов'язань підприємств. Значна частка компаній намагалася забезпечити стабільність виплат заробітної плати працівникам, оскільки збереження кадрового складу є критично важливим для подальшого відновлення економічної діяльності. Демонстрація платоспроможності щодо персоналу стала одним із чинників утримання кваліфікованих трудових ресурсів, які набувають особливого значення в умовах війни.

За сучасних умов нестабільності рентабельність та оборотність активів перетворилися на ключові показники оцінювання життєздатності підприємства. Збереження позитивних значень показників ефективності діяльності навіть за умов скорочення попиту свідчить про здатність підприємства адаптуватися, утримувати конкурентні позиції та використовувати можливості, що виникають у трансформованому ринковому середовищі. Таким чином, збереження мінімально допустимого рівня рентабельності є запорукою продовження функціонування підприємства, навіть якщо діяльність знаходиться на межі збитковості.

У ситуації обмеженого доступу до зовнішніх джерел фінансування особливого значення набуває управління грошовими потоками. Воно стає центральним елементом антикризової фінансової політики підприємств. Ефективне управління передбачає регулярний аналіз та прогнозування надходжень і виплат, що дозволяє попереджати й мінімізувати касові розриви. Важливим інструментом підтримання ліквідності є жорсткий контроль за витратами, упровадження системи бюджетування та раціоналізація використання ресурсів.

У цих умовах підприємства зіштовхуються з необхідністю формування комплексних антикризових планів, спрямованих на забезпечення безперервності діяльності, мінімізацію фінансових ризиків та відновлення довгострокової фінансової стійкості.

Рис.3.1. Шляхи покращення фінансової стійкості підприємства

В умовах війни фінансові моделі підприємств потребують суттєвого перегляду та адаптації до високого рівня невизначеності, волатильності ринків і значних операційних ризиків. Насамперед, фінансова стратегія має включати формування достатніх грошових резервів, що дозволяють підтримувати прийнятний рівень ліквідності та знижують залежність від кредиторів і товарних кредитів. Наявність резервів створює можливість оперативного придбання ресурсів за вигіднішими цінами та забезпечує підприємству більшу фінансову маневреність.

Важливою складовою сучасної фінансової моделі є ефективна управлінська політика, здатна забезпечити швидке ухвалення рішень, координацію дій та адаптацію до непередбачуваних ситуацій. В умовах воєнних ризиків управлінська гнучкість та здатність до оперативного реагування стають ключовими чинниками збереження фінансової стійкості та

безперервності бізнес-процесів.

Показовим елементом адаптивності бізнесу є цифрова трансформація. Як пандемія COVID-19, так і період повномасштабного вторгнення продемонстрували високу результативність цифрових інструментів. Перехід на дистанційні форми роботи, розвиток електронної комерції, використання хмарних технологій та автоматизованих систем управління дозволили зберегти операційну діяльність, розширити канали збуту та підвищити продуктивність за умов обмеженого доступу до фізичних ресурсів. Таким чином, цифровізація стає не лише засобом оптимізації процесів, а й важливою умовою забезпечення стійкості підприємств в умовах війни.

Значної актуальності набуває також соціальна відповідальність бізнесу. Її важливість виходить за межі моральних міркувань і трансформується у стратегічний інструмент збереження довіри працівників, партнерів та споживачів. Демонстрація соціальної підтримки сприяє зміцненню репутації підприємства та підвищує його стійкість до зовнішніх шоків.

Вагоме значення для підтримання фінансової стабільності бізнесу в період війни має державна підтримка та міжнародна допомога. Запровадження податкових пільг, субсидій, відстрочок податкових платежів, а також пряма фінансова допомога дають змогу знижувати фінансове навантаження на бізнес, особливо на підприємства, що зазнали значних збитків. Важливим інструментом є також державні гарантії щодо компенсації втрат активів та страхування ризиків, пов'язаних із збройною агресією, що зменшує рівень економічної невизначеності та сприяє зміцненню довіри бізнесу до державних інституцій.

Міжнародна допомога суттєво впливає на стабілізацію бізнес-середовища та сприяє відновленню виробничих процесів. Участь міжнародних фінансових організацій та партнерських держав дозволяє підприємствам отримати доступ до нових ресурсів, технологій та ринків. За статистичними даними, близько чверті підприємств отримали допомогу з державних або міжнародних фондів, і для понад половини з них така підтримка стала критичною для збереження діяльності. Отримані ресурси дозволили не лише відновити виробництво, а й

зберегти робочі місця та сформувані нові ринкові стратегії [2].

Попри надану підтримку, загальний макроекономічний контекст залишається визначальним фактором фінансової стійкості підприємств. Хоча уряду вдалося стримати інфляційний тиск і підвищити мінімальну заробітну плату (до 8 тис. грн з 01.04.2024 р.), реальний ВВП України досі не відновився до рівня 2021 року. Найбільше падіння обсягом 37% відбулося у другому кварталі 2022 року, і попри певне відновлення у 2023 році, станом на початок 2024 року економіка все ще на 25% нижча від довоєнних показників [14]. Зниження ВВП впливає на платоспроможність населення, формує низький внутрішній попит та стримує інвестиційні процеси, що безпосередньо позначається на фінансовій стійкості підприємств.

Сучасні умови господарювання визначають значний вплив зовнішніх факторів на фінансову стійкість підприємств. Серед них:

- функціонування в умовах воєнного стану,
- високі політичні ризики,
- зміна державної політики у сферах оподаткування, кредитування й інвестування,
- коливання макроекономічних показників,
- ринкова кон'юнктура та конкурентний тиск.

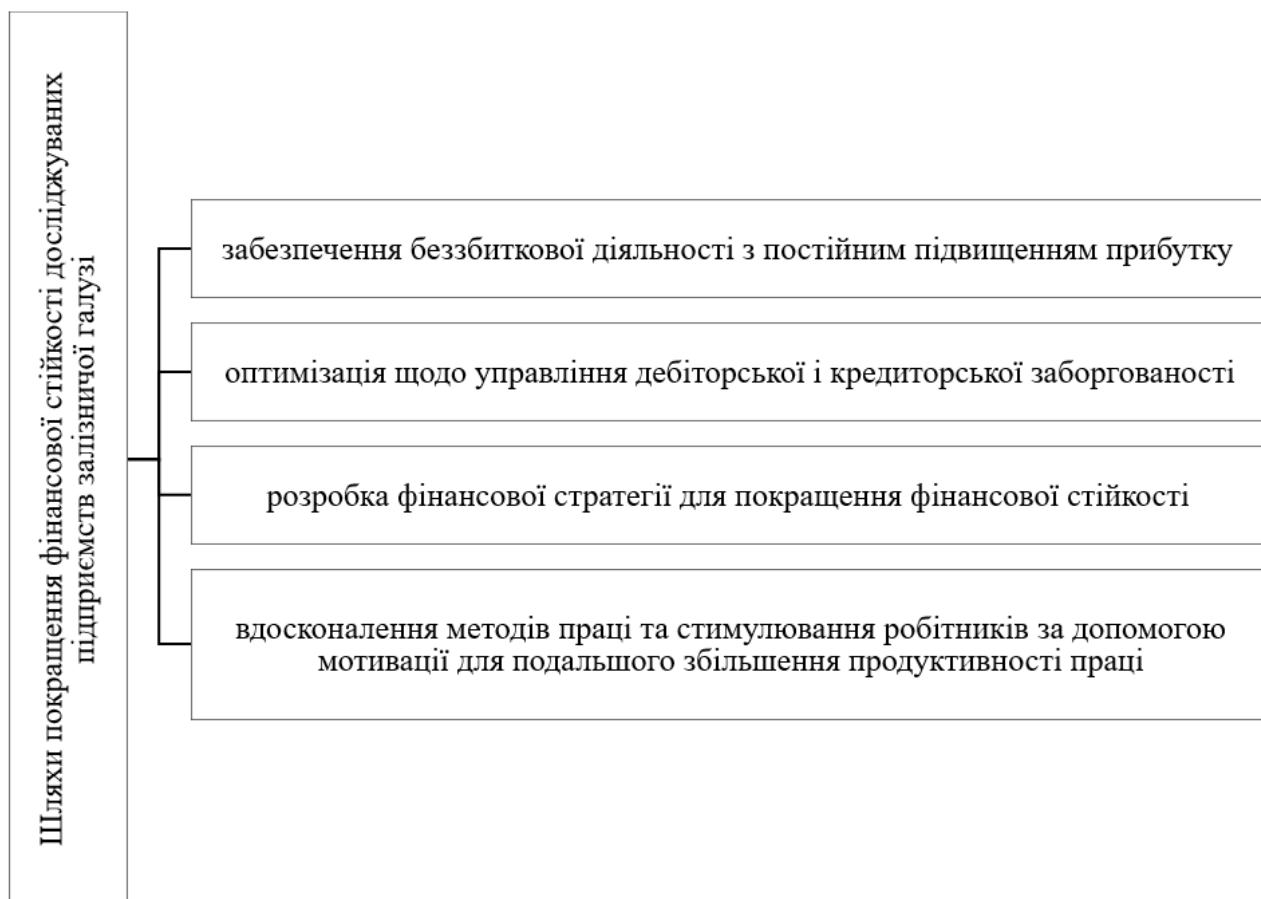
Надмірно низький рівень фінансової стійкості призводить до зростання неплатоспроможності та дефіциту оборотних ресурсів, тоді як надмірно високий рівень може стримувати розвиток через надлишкові запаси та резерви.

Після початку повномасштабного вторгнення основний негативний вплив на фінансову стійкість підприємств здійснювали саме зовнішні фактори, зокрема:

- енергетична криза, масові відключення електроенергії,
- зниження доступності трудових ресурсів,
- тимчасова зупинка діяльності підприємств у зонах активних бойових дій. Найсильніше постраждали підприємства промисловості та сфери послуг.

Таким чином, забезпечення фінансової стійкості в умовах війни передбачає комплекс управлінських заходів, серед яких: оперативне реагування на зміни зовнішнього середовища, стратегічне управління фінансами, диверсифікація діяльності, оптимізація витрат та активне використання державної й міжнародної підтримки. Саме ці заходи формують основу довгострокового виживання та розвитку підприємств у кризових умовах.

На основі оцінки фінансового стану підприємства та аналізу ключових фінансових індикаторів сформовано комплекс стратегічних і тактичних рекомендацій, спрямованих на зміцнення фінансової стійкості, підвищення платоспроможності, оптимізацію структури капіталу та забезпечення стабільності функціонування в умовах нестабільного зовнішнього середовища для ПрАТ «Івано-Франківський локомотиворемонтний завод» подано на рис. 3.2.

Рис. 3.2. Шляхи покращення фінансової стійкості підприємств залізничної галузі

За результатами проведеного у другому розділі роботи аналізу діяльності

та фінансової стійкості ПрАТ «Івано-Франківський локомотиворемонтний завод» оптимізації потребує структура капіталу за підвищення рівня фінансової незалежності. Так, за результатами аналізу коефіцієнтів автономії та фінансового левереджу встановлено недостатній рівень самофінансування, що формує залежність підприємства від позикових ресурсів.

Відповідно, вважаємо, що у ПрАТ «Івано-Франківський локомотиворемонтний завод» необхідно поступово збільшувати частку власного капіталу за рахунок:

- реінвестування чистого прибутку;
- оптимізації дивідендної політики;
- залучення стратегічних інвесторів;
- реалізації невикористовуваних або малоефективних активів.

Також, не зайвим кроком було б зменшення обсягу короткострокових зобов'язань, і переведення їх у довгострокові фінансові інструменти із меншим ризиком фінансового тиску.

Також у ПрАТ «Івано-Франківський локомотиворемонтний завод» рівень резервного капіталу незадовільний, тому формувати резервний капітал для згладжування ризиків нестабільності є домінантою в умовах війни..

Такі заходи, на наш погляд, створять прерогативи для підвищення коефіцієнта автономії до нормативних 0,5–0,6, знизивши при цьому ризик фінансової залежності.

Також переконані, що ПрАТ «Івано-Франківський локомотиворемонтний завод» потребує підвищення ліквідності та платоспроможності, адже аналіз показників ліквідності часто демонструє нестачу оборотних коштів і високий рівень короткострокових зобов'язань. Тому слід оптимізувати структуру оборотних активів, зокрема:

- скоротити надлишкові запаси матеріалів і комплектуючих;
- впровадити систему управління запасами “Just-in-time”;
- активніше використовувати механізми попереднього замовлення, хоча в період війни це завдання є невідомим.

До того ж необхідно прискорити оборот дебіторської заборгованості ПрАТ «Івано-Франківський локомотиворемонтний завод» через:

- запровадження штрафних санкцій за прострочення платежів;
- застосування факторингу та страхування дебіторської заборгованості;
- диференційовану політику відстрочки для різних груп клієнтів.

У ПрАТ «Івано-Франківський локомотиворемонтний завод» слід переглянути політику взаєморозрахунків з Укрзалізницею, яка є основним замовником, і ініціювати контракти з авансуванням або поетапною оплатою.

Такі заходи, на наш погляд, сформують передумови для зростання коефіцієнтів поточної ліквідності до $\geq 1,5$, а також відбудеться зменшення касових розривів.

У ПрАТ «Івано-Франківський локомотиворемонтний завод» необхідне підвищення рентабельності операційної діяльності. Адже, за результатами аналізу рентабельності активів і капіталу встановлено низьку віддачу від використання ресурсів. Тому нами рекомендовано оптимізувати собівартість продукції ПрАТ «Івано-Франківський локомотиворемонтний завод» за рахунок:

- модернізації обладнання та скорочення витрат на ремонт;
- локалізації імпортних комплектуючих;
- енергоощадних технологій.

Також не було б зайвим у ПрАТ «Івано-Франківський локомотиворемонтний завод», розширити продуктову лінійку (посилений акцент на модернізацію та виготовлення інноваційної продукції), розвиваючи при цьому сервісне обслуговування, що дає стабільний прибуток за менших витрат.

Такі заходи, на наш погляд, створять prerogative для зростання рентабельності активів мінімум до 5–7% у середньостроковій перспективі.

У ПрАТ «Івано-Франківський локомотиворемонтний завод» необхідно провести диверсифікацію ринків збуту та укріплення експортного потенціалу, оскільки підприємство повністю залежить від одного домінуючого замовника -

АТ «Укрзалізниця», що створює ризик концентрації. Тому нами рекомендовано активізувати вихід на зовнішні ринки, зокрема:

- посилити присутність у країнах партнерах, на їхніх ринках;
- укладати довгострокові контракти на ремонт та постачання запчастин.

Не зайвим було б для У ПрАТ «Івано-Франківський локомотиворемонтний завод» розширити клієнтську базу всередині країни, зокрема підприємства видобувної та металургійної галузей.

Такі заходи, на наш погляд, призведуть до зменшення ризику залежності від одного контрагента, зростання доходів.

ПрАТ «Івано-Франківський локомотиворемонтний завод» потребує модернізації виробництва та розробки програми інноваційного розвитку. Фінансовий аналіз підтверджує, що підприємство працює з високою питомою вагою морально зношених основних засобів. Тому ми вважаємо, що слід:

- реалізувати комплексну програму модернізації виробництва, включаючи:
- оновлення устаткування;
- автоматизацію виробничих процесів;
- цифровізацію логістики та складського обліку.
- залучити грантові програми ЄС і міжнародних фондів.

Очікуваний ефект ПрАТ «Івано-Франківський локомотиворемонтний завод» отримає у контексті зниження виробничих витрат, прискорення обороту, підвищення якості продукції.

У ПрАТ «Івано-Франківський локомотиворемонтний завод» необхідно перманентно здійснювати управління ризиками та підвищувати економічну безпеку. Адже, висока невизначеність воєнного періоду потребує підвищеної уваги до ризик-менеджменту. Зважаючи на це рекомендовано:

- впровадити систему комплексного управління ризиками (ERM);
- застрахувати основні виробничі активи від форс-мажорних подій;
- формувати кризові фінансові резерви;

- розробити сценарії відповідей на ризики (оптимістичний / базовий / кризовий).

Це, на наше переконання, призведе до зменшення втрат від непередбачуваних подій, підвищення стійкості в умовах викликів та загроз, спричинених війною

У ПрАТ «Івано-Франківський локомотиворемонтний завод» потребує також підвищення ефективності управління персоналом з огляду на високу частку прямих витрат на оплату праці та дефіцит кваліфікованих кадрів:

Відповідно, необхідно у ПрАТ «Івано-Франківський локомотиворемонтний завод»:

- впровадити систему внутрішнього навчання та дуальної підготовки;
- застосувати гнучкі форми мотивації (KPI, преміальні);
- залучати державні та міжнародні програми підтримки кадрів.

Це дозволить підвищити продуктивність праці, зменшить витрати на плинність кадрів.

Отже, нами в контексті проведеного дослідження запропонований комплекс заходів, спрямований на усунення ключових фінансових проблем у ПрАТ «Івано-Франківський локомотиворемонтний завод» - низької ліквідності, високої залежності від зовнішніх джерел фінансування, недостатньої рентабельності та значного виробничого зносу. Їх реалізація забезпечить:

- ✓ зміцнення фінансової стійкості підприємства;
- ✓ підвищення його інвестиційної привабливості;
- ✓ стабілізацію грошових потоків;
- ✓ зміцнення позицій на внутрішньому та зовнішніх ринках;
- ✓ формування основ для довгострокового розвитку в умовах невизначеності.

Висновки до розділу 3

Написання 3 розділу роботи дало можливість зробити такі висновки:

1. Слід наголосити, що управління фінансовою стійкістю підприємства має здійснюватися на постійній основі з урахуванням динаміки зовнішнього та внутрішнього середовища. Однією з ключових передумов забезпечення фінансової стабільності є формування та систематичне коригування стратегічних, тактичних і оперативних цілей розвитку підприємства відповідно до змін ринкових умов і внутрішніх можливостей. Своєчасна ідентифікація проблемних аспектів у фінансово-господарській діяльності та розроблення комплексного фінансового плану створюють умови для підтримання належного рівня фінансової рівноваги та запобігання кризовим явищам.

2. Встановлено, що за результатами аналізу фінансової стійкості ПрАТ «Івано-Франківський локомотиворемонтний завод» спостерігається погіршення як відносних, так і абсолютних показників, а також трансформація типу фінансової стійкості з стійкого у нестійкий. Відсутність запасу фінансової стійкості додатково підтверджує необхідність термінового застосування заходів фінансової стабілізації.

3. Підсумовуючи, варто зазначити, що ефективність системи управління фінансовою стійкістю підприємства значною мірою залежить від якості аналітичного забезпечення, яке виступає базою для формування достовірної інформації та прийняття обґрунтованих управлінських рішень. Високий рівень аналітичної підтримки забезпечує можливість оперативно реагувати на загрози, прогнозувати потенційні ризики та формувати комплекс превентивних і коригувальних заходів, спрямованих на підтримання оптимального рівня фінансової стійкості.

ВИСНОВКИ

В результаті написання роботи нами зроблено такі висновки.

1. За результатами систематизації й узагальнення наукових підходів до трактування категорії «фінансова стійкість» встановлено, що дане поняття слід розглядати як складну, інтегровану та багатовимірну характеристику фінансового стану підприємства, яка відображає його здатність забезпечувати безперервність функціонування, фінансову незалежність, рівновагу між активами та пасивами, а також стійкий розвиток в умовах впливу внутрішніх і зовнішніх дестабілізуючих чинників. Фінансова стійкість у цьому контексті постає як ключовий індикатор спроможності суб'єкта господарювання до досягнення стратегічних цілей у ситуаціях невизначеності та високої турбулентності економічного середовища.

2. Одним із базових завдань управління сучасним підприємством є забезпечення відносної фінансової рівноваги на всіх етапах його розвитку. Така рівновага характеризується високими значеннями показників фінансової стійкості та платоспроможності й досягається за рахунок формування оптимальної структури активів і капіталу, раціонального співвідношення між власними та залученими джерелами фінансування, достатнього рівня самофінансування інвестиційних потреб. Розроблення та імплементація ефективного механізму управління фінансовою стійкістю забезпечує можливість прогнозувати майбутні тенденції та підтримувати стабільність функціонування підприємства.

3. Забезпечення ефективності фінансово-економічного механізму управління ПрАТ «Івано-Франківський локомотиворемонтний завод» є передумовою досягнення довгострокових цілей як на рівні окремого підприємства, так і на макроекономічному рівні, зокрема через зміцнення фінансової стабільності, підвищення конкурентоспроможності та формування умов для сталого розвитку національної економіки.

4. Аналіз фінансового стану ПрАТ «Івано-Франківський локомотиворемонтний завод» виявив негативні тенденції у динаміці основних фінансово-економічних показників, що свідчить про зниження ефективності використання ресурсного потенціалу та зростання ризиків втрати фінансової рівноваги. Виявлено істотне погіршення значень абсолютних і відносних показників фінансової стійкості у завершальний період дослідження, зокрема зміну типу фінансової стійкості із стійкої до нестійкої. Такий стан свідчить про недостатність власних джерел фінансування для покриття запасів та ресурсів, а також про відсутність запасу фінансової стійкості, що унеможливлює підтримання стабільної діяльності в майбутньому.

4. Варто зауважити, що ефективне управління фінансовою стійкістю передбачає неперервний моніторинг зовнішніх і внутрішніх чинників, регулярне коригування стратегічних, тактичних та оперативних орієнтирів підприємства, а також формування комплексних фінансових планів, що забезпечують своєчасне реагування на виявлені проблеми. Визначальним чинником успішності управління є якісне аналітичне забезпечення, яке дозволяє формувати достовірну інформаційну базу для прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

5. З огляду на виявлені тенденції, найбільш доцільним для ПрАТ «Івано-Франківський локомотиворемонтний завод» є впровадження стратегії фінансової стабілізації, спрямованої на попередження кризового стану у короткостроковому періоді та створення передумов для переходу до стратегії розвитку у середньо- та довгостроковій перспективі після зміцнення фінансової стійкості.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Стрішенець О. Аналітичний огляд фінансової стійкості підприємства. Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. 2018. Вип. 3. С. 58-65.
2. Базилінська О.Я., Панченко О.І. Фінансова стійкість у системі стратегічного управління підприємством. Проблеми економіки. 2019. № 1(39). С. 89-94.
3. Копилук О.І., Тимчишин Ю.В., Музичка О.М. Фінансова стійкість у системі забезпечення економічної безпеки підприємства. Бізнес-Інформ. 2021. № 3. С. 81-87.
4. Харченко Ю.А. Моделювання фінансової стійкості промислового підприємства. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Економіка і менеджмент. 2019. Вип. 36. С. 199-207.
5. Костирко Л.А., Євтушенко М.В. Фінансова стійкість корпоративних підприємств у категоріях економіко-вартісного тяжіння показників. Інвестиції: практика та досвід. 2019. № 21. С. 28-33.
6. Приймак І.І. Стратегія забезпечення фінансової стійкості суб'єктів господарювання в економіці України: автореф. дис. канд. екон. наук: 08.00.03. Львів, 2008. С. 18.
7. Лагода Є.Ю. Формування фінансової стійкості аграрних підприємств: автореф. дис. канд. екон. наук: 08.00.04. Суми, 2009. С. 18.
8. Єлецьких С.Я. Управління фінансовою стійкістю промислового підприємства: автореф. дис. доктора екон. наук: 08.00.04. Донецьк, 2014. С. 47.
9. Масленніков Є.І. Забезпечення системи управління фінансовою стійкістю промислового підприємства: теорія і методологія: автореф. дис. доктора

- екон. наук: 08.00.04. Київ, 2015. С. 44.
10. Нагорна І.В. Обліково-аналітичне забезпечення управління фінансовою стійкістю підприємств торгівлі: автореф. дис. канд. екон. наук: 08.00.09. Харків, 2019. С. 27.
  11. Лазоренко В.В. Моделювання оцінки фінансової стійкості підприємства сфери послуг: автореф. дис. канд. екон. наук: 08.00.11. Полтава, 2019. 24 с.
  12. Длігач А.О. Як живе бізнес на третьому році війни. Advanter Group. 2024. URL: <https://advanter.ua/blog/yak-zhive-biznes-na-tretomu-roci-vijni-rezultati-doslidzhen>.
  13. Ливч Д.Д. Мікро-, малий та середній бізнес: стійкість в часи війни, потенціал для відбудови України. Електронне видання «Економічна правда». 2024. URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2024/02/2/709420/>.
  14. Оцінка впливу війни на мікро-, малі та середні підприємства в Україні. Програма розвитку ООН в Україні. 2024. С. 27-38. URL: <https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/2024-04/undp-ua-smb-2024.pdf>.
  15. Федорова Х. Що з бізнесом? Коротко про стан економіки та компаній на липень 2024. Електронне видання “Kyivstar business HUB”. 2024. URL: <https://hub.kyivstar.ua/articles/shho-z-biznesom-korotko-pro-stan-ekonomiki-ta-kompanij-na-lipen-2024>.
  16. Костенко Ю., Короленко О., Гузь М. Аналіз фінансової стійкості підприємства в умовах воєнного стану. Економіка та суспільство. 2022. № 43. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-43-77>.
  17. Стан та потреби бізнесу в умовах війни: результати опитування у квітні-травні 2024 року. Цифрова громада. 2024. URL: <https://hromada.gov.ua/research/doslidzennya-stanu-ta-potreb-biznesu-v-ukrayini>
  18. Тарасовський Ю. Бізнес не бачить перспектив покращення економічної ситуації найближчим часом - дослідження. Журнал “Forbs”. 2023. URL: <https://forbes.ua/news/biznes-poki-ne-bachit-perspektiv-pokrashchennya->

ekonomichnoi-situatsii-doslidzhennya-16022023-11771.

19. Валовий внутрішній продукт (ВВП) в Україні 2024. Мінфін. 2024. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/gdp/>
20. Заярна Н.М., Нечесанов М.Ю., Щербакова Н.С. Діагностика фінансового стану підприємства як основний елемент забезпечення його економічної безпеки. Збірник наукових праць Львівського торговельно-економічного університету «Підприємництво і торгівля». 2016. №20. С. 50.
21. Губарик О.М., Юрченко А.А. Обліково-аналітичне забезпечення діагностики функціонування підприємства та удосконалення системи економічної безпеки на основі покращення фінансового стану. Мукачівський державний університет. Економіка та суспільство. 2021. №32.
22. Сак Т.В., Шепелюк Н.П. Діагностика фінансової стійкості підприємства: методологія та практика застосування. Економічний журнал Одеського політехнічного університету. 2023. №4. С. 39.
23. Ковальчук Т.М., Вергун А.І. Діагностичний аналіз фінансового стану: теорія та методологія. Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. 2015-. №5. С.129-134.
24. Бондарук Т.Г., Заїчко І.В., Бондарук І.С. Діагностика фінансового стану та інвестиційної привабливості підприємства в системі фінансового менеджмент. Науковий вісник Національної академії статистики, обліку та аудиту. Гроші, фінанси і кредит. 2022. №1-2. С. 71.
25. Кашена Н.Б. Фінансова діагностика: навч. посіб. для студ. спец. 072 «Фінанси, банківська справа та страхування». Харків: ХДУХТ, 2018. С.6. URL: https://repo.btu.kharkov.ua/bitstream/123456789/10411/1/Kaschena_Financial_diagnosics_NP_slst_2018.pdf.
26. Приймак С.В. Діагностика фінансового стану в системі контролінгу: автореф. дис. на здобуття ступеня канд. екон. наук : спец. 08.00.08 «Гроші, фінанси і кредит». ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України». Київ, 2007. С. 69.

- 27.Багацька, К.В. Фінансова діагностика діяльності підприємства в системі прийняття управлінських рішень. Управління економічним розвитком держави та суб'єктів господарювання: кол. моногр. Черкаси: ТОВ «Маклаут». Черкаси, 2013. С. 277-295.
- 28.Кудельський В.Е. Фінансова діагностика у системі антикризового управління підприємством. Збірник наукових праць Придніпровської державної академії будівництва та архітектури. Економічний простір. 2020. №163. С. 82.
- 29.Пожуєва Т.О. Фінансова діагностика як основа для прийняття управлінських рішень. Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії. 2012. №2. С. 115.
- 30.Жукевич С.М., Кудлаєва Н.В. Діагностика фінансового стану в системі управління підприємством. Вісник Донбаської державної машинобудівної академії. 2009. №1(15)
- 31.Лук'янова В.В., Лабунець О.О. Діагностика фінансового стану підприємства та шляхи його поліпшення. Класичний приватний університет. Приазовський економічний вісник. 2018. №2 (07). С. 66.
- 32.Дмитренко Д.М. Концептуальний підхід до формування ефективної системи фінансової діагностики діяльності підприємства. Мукачівський державний університет. Економіка та суспільство. 2023. №52.
- 33.Обліково-аналітичні інструменти управління реальними інвестиціями підприємства у процесі інноваційного розвитку: монографія. Під ред. В.В. Кірсанова, Л.О. Волощук, С.В. Філіппова. Одеса: ФОП Бондаренко М.О., 2015. С. 198.
- 34.Доценко І.О., Донець Є.С. Чинники впливу на вибір напрямів фінансової діагностики підприємства: Тези виступів II Міжнар. наук.-практ. конф. з пит. вищ. осв. і науки «Сучасні виклики сталого розвитку бізнесу» (Житомир, 4-5 лист. 2021 р.) Житомирська політехніка. 2021. С. 18-20.
- 35.Черниш С.С. Діагностика фінансового стану підприємства. Всеукраїнський науково-виробничий журнал «Інноваційна економіка». 2010. №3. С. 112-113.

36. Ватченко Б.С., Шаранов Р.С. Антикризове управління підприємством в умовах війни. Збірник наукових праць. Економічний простір. 2022. №182. С. 39.
37. Панухник О.В. Пріоритетні концепти діагностики фінансового стану підприємства у призмі розгляду державних ініціатив із підтримки бізнесу під час війни: Матеріали I Всеукраїнської науково-практичної конференції «Актуальні проблеми розвитку фінансів в умовах цифровізації економіки України» (Вінниця, 27 квіт. 2023 р.). Донецький національний університет ім. Василя Стуса. С.56.
38. Шевчук Л.Т., Шевчук Я.В., Пась Я.І. Управління фінансовими ризиками та санація підприємств в умовах воєнного стану. Львівський університет бізнесу та права. Науковий вісник Львівського університету бізнесу та права. 2024. №41. С. 162.
39. Дем'янчук О.І., Оніщенко А.О. Антикризове управління підприємством в умовах невизначеності: теоретичний та практичний аспект. Національний університет «Острозька академія». Наукові записки Національного університету «Острозька академія». 2024. №33(61). С. 42.
40. Матвійчук В.І., Матушевський О.В. Формування фінансової безпеки суб'єкта господарювання в умовах воєнного стану. Донецький національний університет ім. Василя Стуса. Економіка та організація управління. 2023. №4(52). С. 123.
41. Звітність ПрАТ «Івано-Франківський локомотиворемонтний завод». URL: <https://lrz.if.ua/info-tsentr/zvitnist>
42. Юдіна С.В., Галаганов В.О., Стребіж М.О. Методичний підхід до управління фінансовою стійкістю підприємства, Економічний простір, № 187, 2023. С. 178-183
43. Пігуль Н.Г., Клименко А.В., Пігуль Є.І. Аналіз фінансової стійкості підприємств України. Класичний приватний університет. 2019. № 1(12). С.186–190.

44. Левкович О. В., Калашнікова Ю. М. Фінансова стійкість як передумова інноваційного розвитку підприємства. Ефективна економіка. 2023. № 4. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8776>
45. Жовтяк О. Чинники впливу на фінансову стійкість підприємства. URL: <http://naub.oa.edu.ua/2021/chynnyky-vplyvu-na-finansovu-stijkist-pidpryjemstva/>
46. Шолойко А.С., Абаєва А.Ю. Фактори впливу на фінансову стійкість рахової компанії. III Міжнародна науково-практична конференція «Бізнес, інновації, менеджмент: проблеми та перспективи». 2022 р. С. 207-208.
47. Пігуль Н.Г. Аналіз фінансової стійкості підприємств України. Приазовський економічний вісник. 2021. Вип. 1. С. 186-190.
48. Сподіна А.О., Тарасенко І.О. Фінансова стійкість підприємства: сутність та фактори впливу. Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». 2022 р. № 12(131). С. 24-31
49. Тарасова Н. В. Сучасні проблеми розвитку хімічного комплексу України промисловості. URL: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/prvs/2021_3/0967.pdf
50. Кравченко М.О., Леонтовська М.А. Підходи до оцінювання фінансової стійкості інноваційно-активних підприємств. «Економічний вісник НТУУ «Київський політехнічний інститут»». 2022 р. № 24. С. 93-98.
51. Базилінська О.Я., Панченко О.І. Фінансова стійкість у системі стратегічного управління підприємством. Проблеми економіки № 1 (39). 2021. С. 89-94.
52. Костенко Ю.О., Короленко О.Б., Гузь М.М. Аналіз фінансової стійкості підприємства в умовах воєнного стану. Економіка та суспільство, 2022. Випуск №43.
53. Бардаш С.В. Фінансова стабільність та її значення для розвитку підприємства. Scientific and Practical Conference «Scientific Horizon in the Context of Social rises». Tokyo, Japan. 2023. No144. P. 99-103.
54. Денисенко М. П. Заходи покращення фінансового стану підприємства

- у сучасних умовах господарювання. Економіка і держава. 2019. №12.С. 61–65
- 55.Сосновська О. О. Механізм оцінки фінансової стійкості підприємств. Економіка: теорія та практика. 2022. № 2. С. 60-66. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/econom_2022_2_12.
- 56.Домбровська С.О., Горбаченко М.Д. Фінансова стійкість підприємства: оцінка та шляхи підвищення. Науковий вісник Одеського національного економічного університету. Збірник наукових праць 2021. №3-4. С. 28-34
- 57.Блідченко Т.В. Фінансова стійкість, як необхідна складова ефективного функціонування підприємства, та резерви її підвищення URL: http://www.rusnauka.com/8_NMIW_2021/Economics/10_161946.doc.htm
- 58.Перекрест Т.В. Фінансовий стан підприємства: оцінювання та пропозиції поліпшення. Держава та регіони: Серія: Економіка та підприємництво. 2019. № 5. с.124.
- 59.Момот, Т., Луб, А. Фінансова стійкість підприємства: проблеми та їх вирішення на прикладі будівельної компанії. *Молодий вчений*. Вип.10 (86). 2022. С. 49-51.
- 60.Мельник О.М. Фінансова стійкість підприємства в сучасній економіці. Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку; Вісник Національного університету "Львівська політехніка" Сер. Економічна. 2020. № 691. С. 188- 192.

«Декларація доброчесності»

Я, Журавель Роман Володимирович, підтверджую, що сам написав цю роботу і не використовував жодних інших, окрім цитованих, джерел інформації. Дослівні вирази або фрази, які цитуються, позначаються як такі; інші недослівні запозичення чи ремінісценції, наведені у тексті цієї роботи, містять актуальну інформацію щодо первинних джерел наведеного контенту. Робота у цій безпосередньо або змістовно аналогічній формі не була раніше опублікована чи оприлюднена. Усе зазначене вище посвідчую власноручним підписом.